

זקנים בצל המלחמה

אשקלון

אוקטובר 2025

ד"ר אלה אוסטרובסקי ברמן, ד"ר שירלי רזניצקי, נועם דוידוביץ', גלעד הדס

רקע: הנחות עבודה לסקר

חלוקת מענים יעילה (בעולם של משאבים מוגבלים) | **דורשת תיעדוף** | נכון בשגרה ואף יותר בחירום

פרמטרים לתיעדוף אוכלוסייה | מה כואב? האם המצב החמיר? האם מסתדר לבד?

מפת המדדים רלוונטית מתמיד | מצפן לבחינת הסיכונים בבריאות, תפקוד, מצב כלכלי, מצב חברתי-רגשי (בהתאמה למצב)

לא לוותר על מניעה | להציג את כל הרצף כולל הזקנים ה"חזקים" שחשוב למנף

הרזולוציה הרלוונטית של נתונים תומכי קבלת החלטות | זירת הרשות המקומית (כללי/שכונות/רחובות)

מטרת המחקר

לבחון את מצב הזקנים במגוון תחומי חיים ואת השינויים שחלו במצבם בעקבות מלחמת חרבות ברזל

שיטת המחקר

סקר בשתי פעימות בקרב בני 60+ מ-13 יישובים:

- 1. פעימה ראשונה:**
אשדוד, תל אביב, נתניה
(כ-250 זקנים בכל יישוב)
הנתונים נאספו בחודשים
דצמבר 2023–פברואר 2024
- 2. פעימה שנייה:**
קריית ביאליק, מ"א עמק יזרעאל, שפרעם,
בת ים, ירושלים, בית שמש, באר שבע,
אופקים, קריית מלאכי, אשקלון
(150–250 זקנים בכל יישוב)
הנתונים נאספו בחודשים מאי–ספטמבר
2024

מיקוד הסקר: מדדי הזדקנות מיטבית, זיהוי מצבי פגיעות והחמרה, רשתות תמיכה

תמונת מצב זקנים

מדדי
"על"

מצב בריאות

מצב בריאות סובייקטיבי
דיכאון (PHQ2)
מוגבלות ותפקוד יומיומי

מצב חברתי-רגשי

חוסן אישי
בדידות
תחושת ביטחון

מצב כלכלי

עמידה בהוצאות חודשיות

מדדים
מנבאים

ניהול בריאות

ויתור על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

אורח חיים בריא

יציאה מן הבית
פעילות גופנית
STRESS

אורח חיים פעיל

פנאי
התנדבות
מיצוי זכויות
סדר יום משמעותי

מוכנות כלכלית

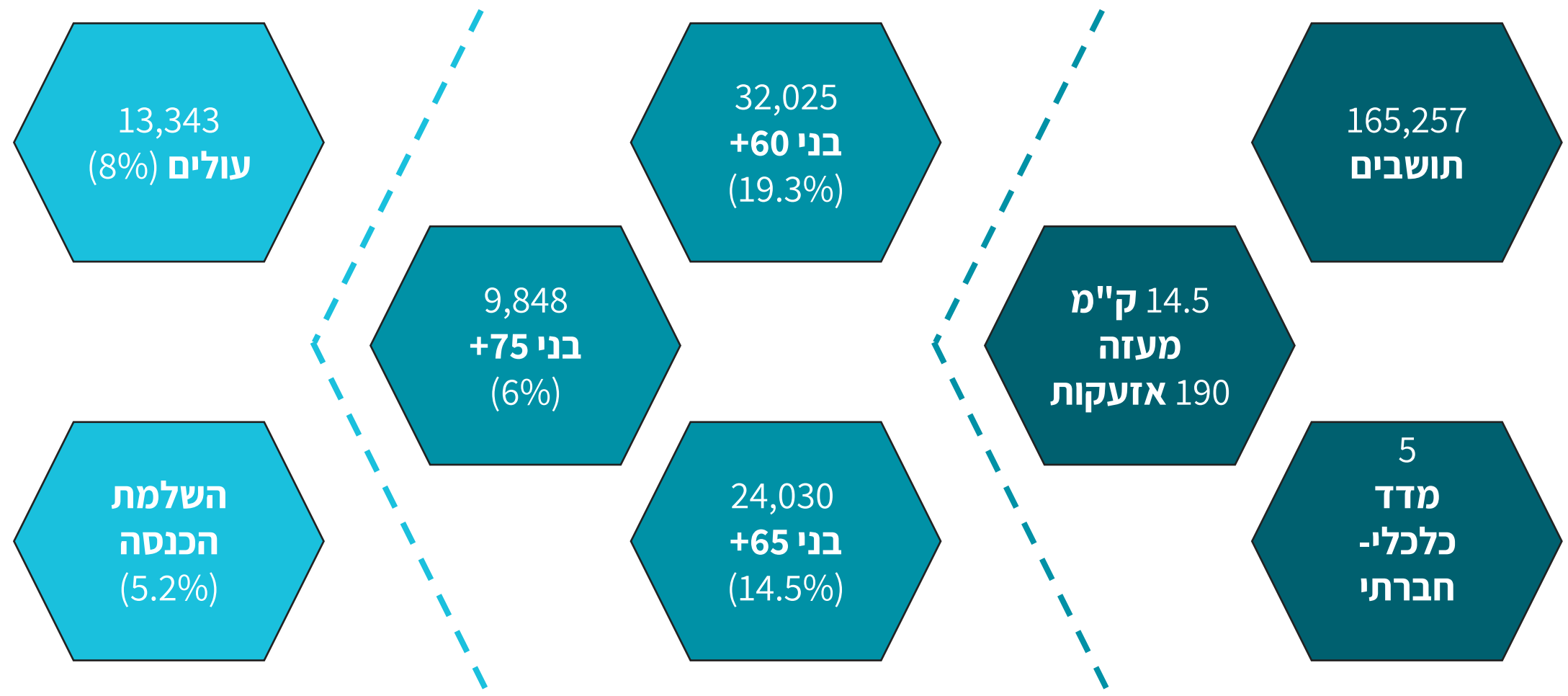
תעסוקה

אוריינות דיגיטלית | ביצוע פעולות דיגיטליות בתחומי חיים שונים (עצמאית או עם עזרה)

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע – כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

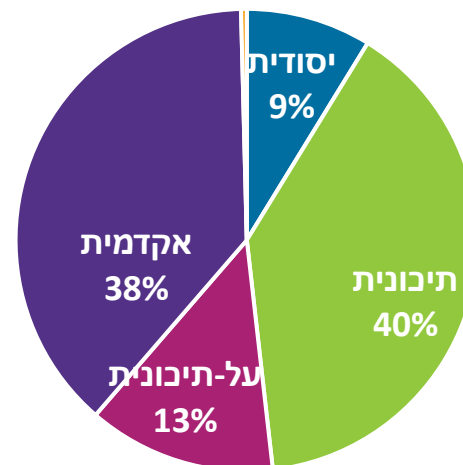
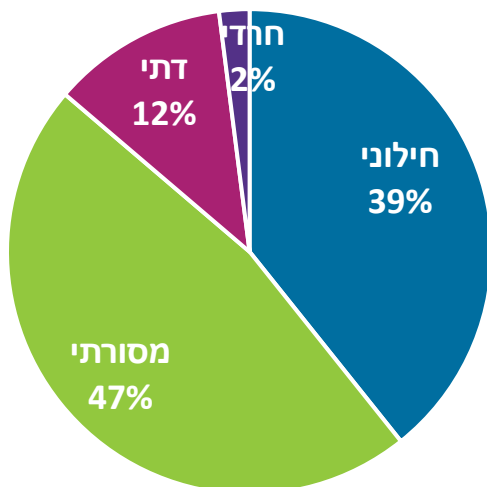
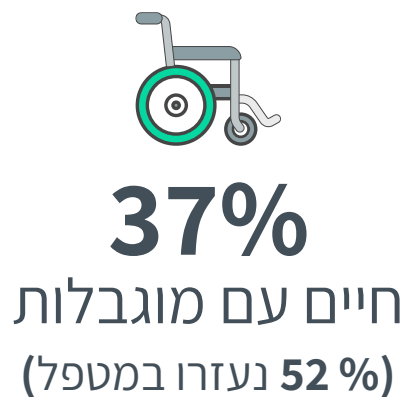
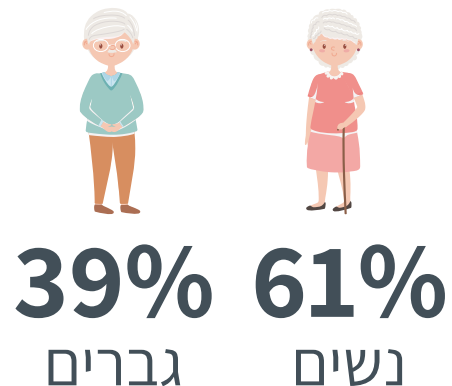
רקע: אשקלון - דמוגרפיה

מקורות: מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל. (2023). בני +65 בישראל שנתון סטטיסטי 2023; אתר הביטוח הלאומי (סטטיסטיקה לפי יישובים)

רקע: מאפייני משיבים $N = 252$ (באחוזים)

כמה נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

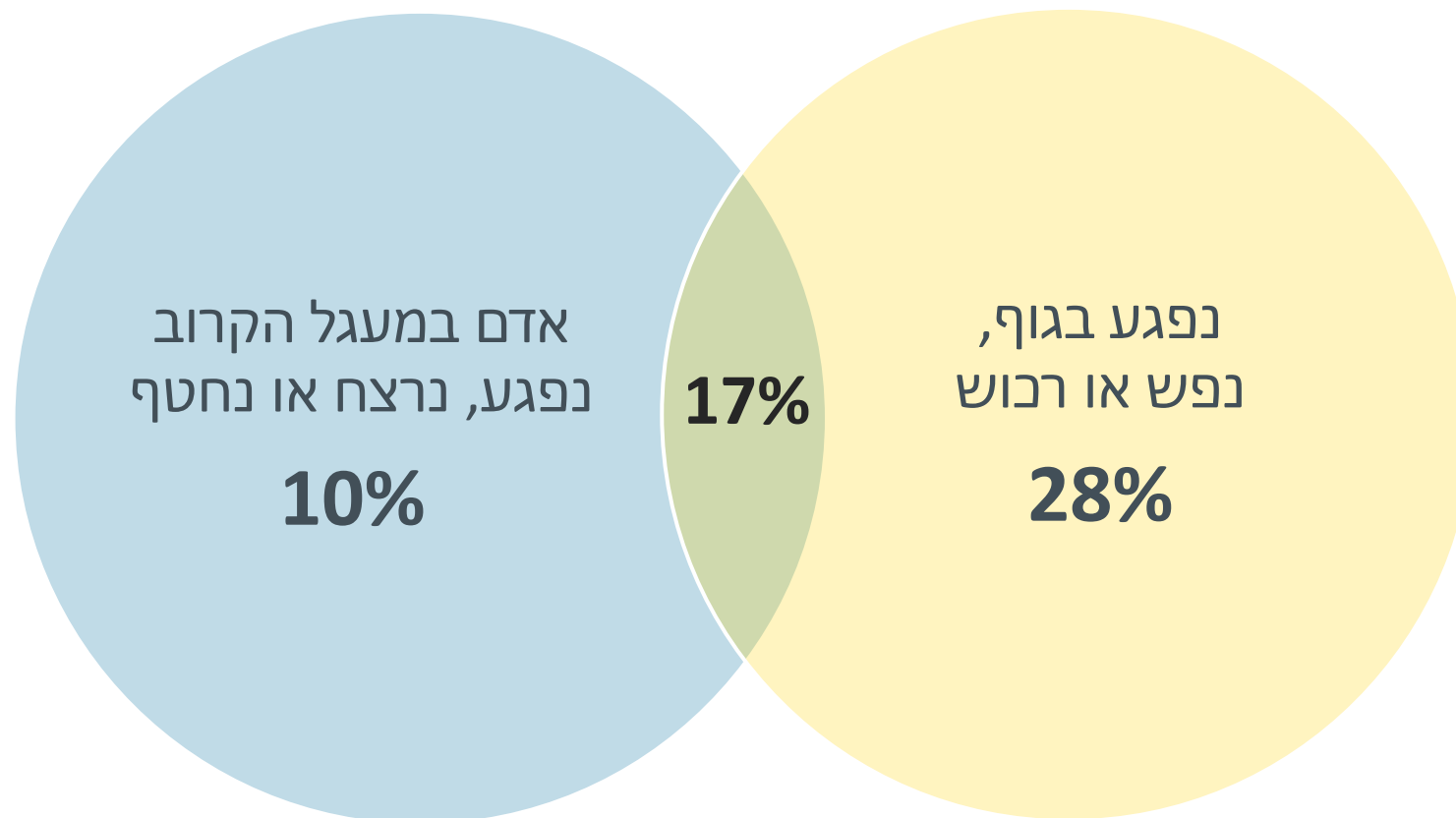
אדם במעגל הקרוב
נפגע, נרצח או נחטף

27%

נפגע בגוף,
נפש או רכוש

45%

55% נפגעו בעקבות המלחמה (באחוזים)

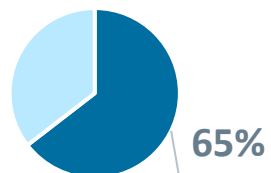
מצב בריאות סובייקטיבי (באחוזים)

יותר נשים, בני 75+ ועולים דיווחו על מצב בריאות לא טוב (לעומת גברים, בני 60-74 וותיקים); יותר זקנים שבריאותם לא טובה חוו החמרה עקב המלחמה

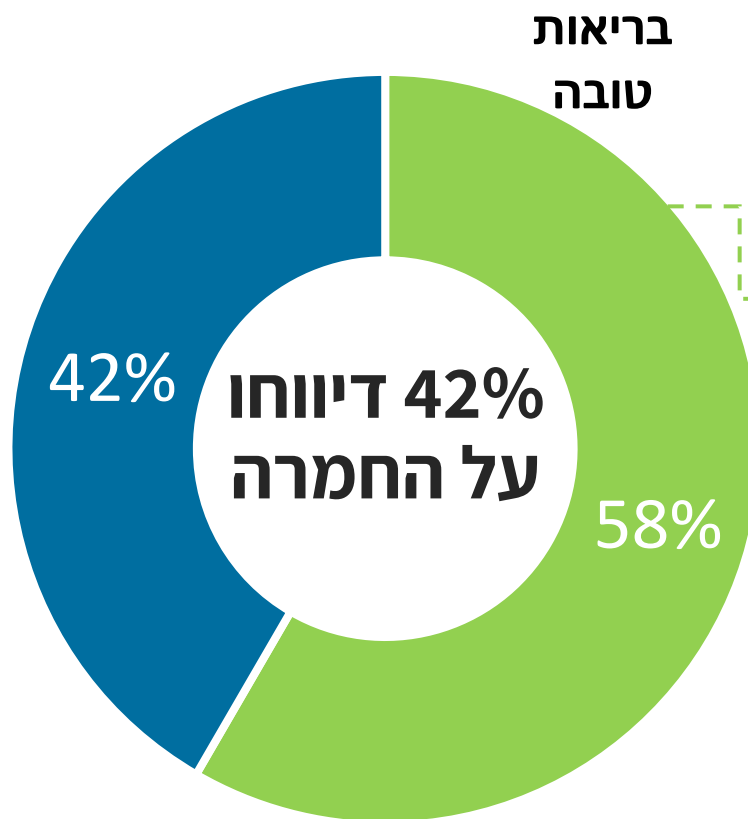

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

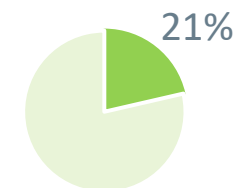
החמרה במצב הבריאות

בריאות לא טובה

החמרה במצב הבריאות

קושי בתפקוד יום-יומי (GALI) (באחוזים)

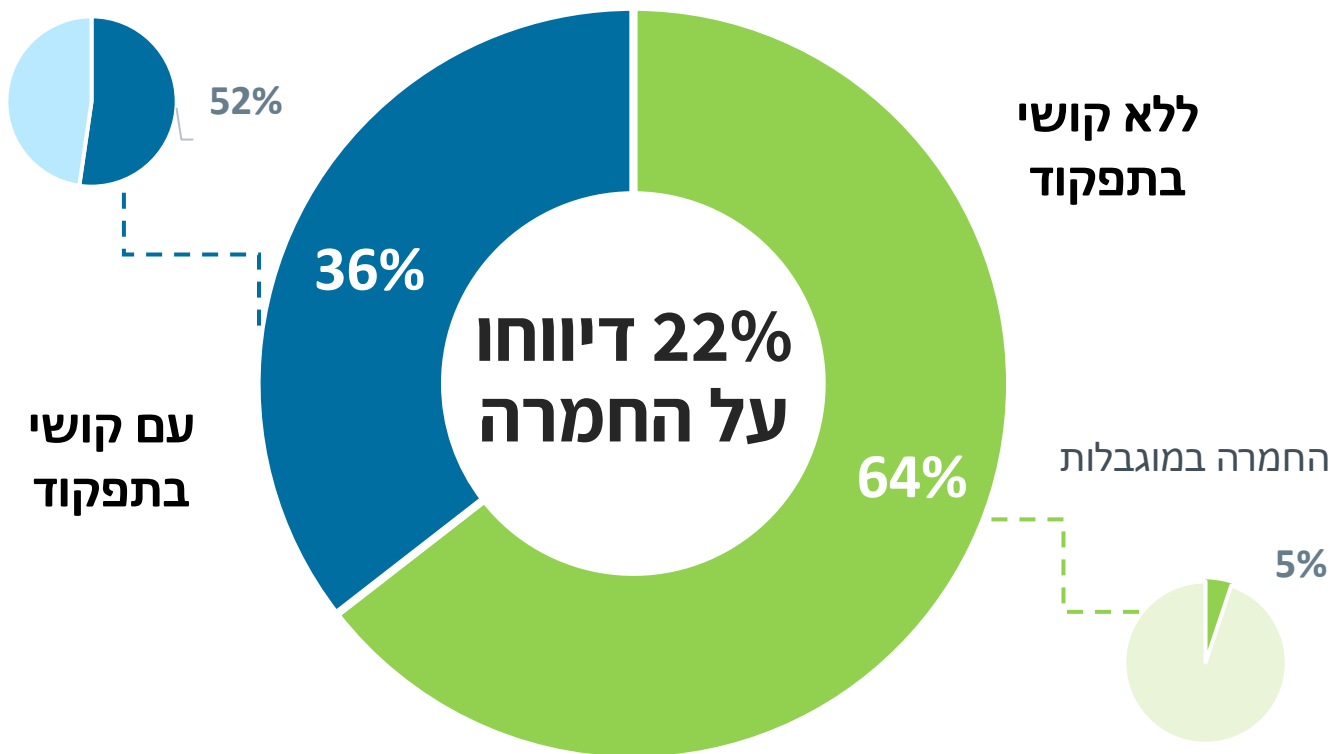

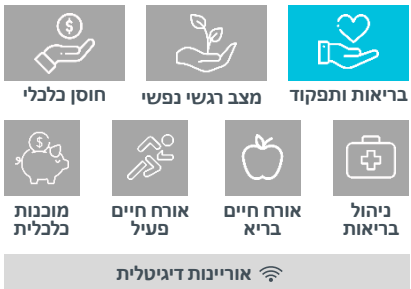
יותר בני 75+ דיווחו על קושי בתפקוד: 49% לעומת 29% מבני 60-74. מוגבלים חוו יותר החמרה במצבם

החמרה במוגבלות

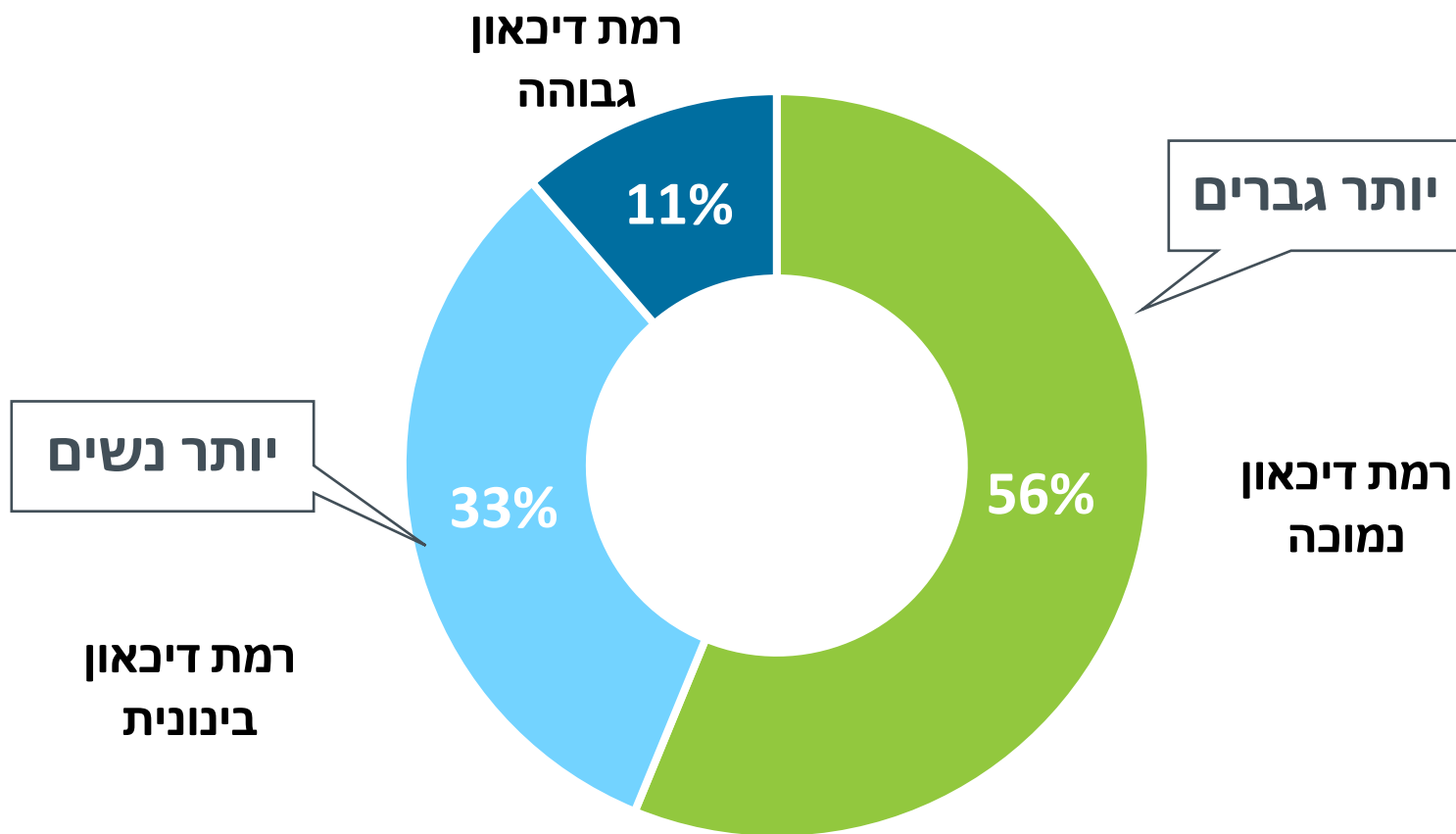
^"סקר השייכות של זקני ישראל" שנערך על ידי מכון גיאוקרטוגרפיה ומכון ERI בקרב בני 65+ בישראל

PHQ2 - דיכאון (באחוזים)

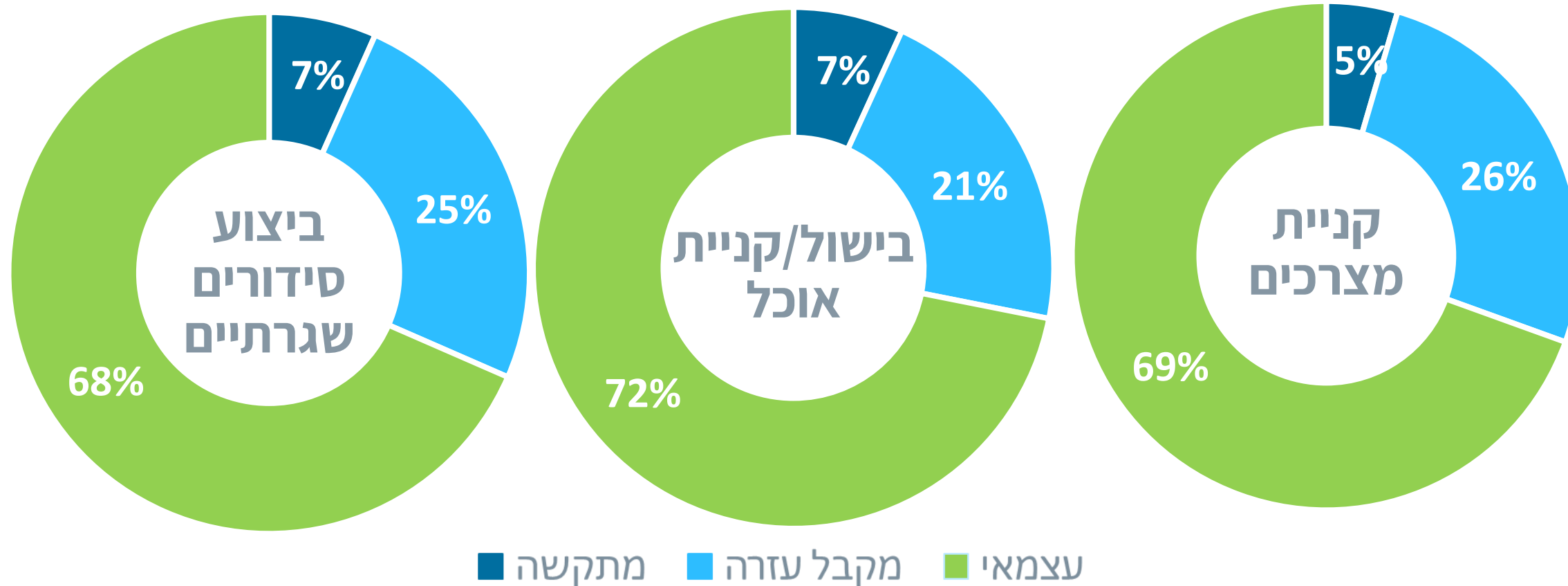
בממוצע, רמת הדיכאון של נשים גבוהה יותר משל גברים

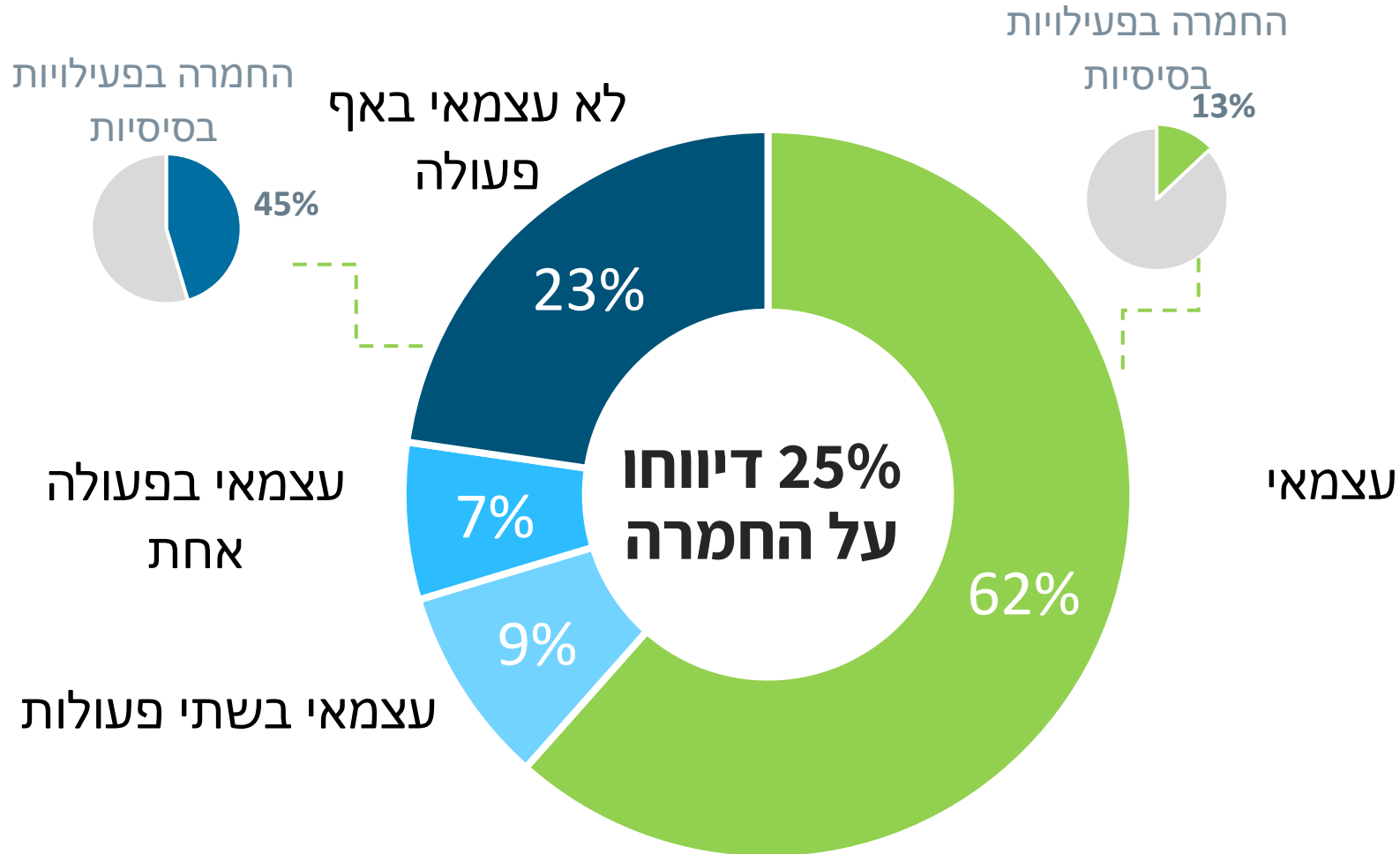
קיום פעולות שגרה (באחוזים)

יותר בני 75+ מבני 60-74 מקבלים עזרה בקניית מצרכים, בבישול/קניית אוכל ובביצוע סידורים שגרתיים

עצמאות בשלוש פעולות שגרה בסיסיות (באחוזים)

45% מן הזקנים הלא עצמאים חוו החמרה

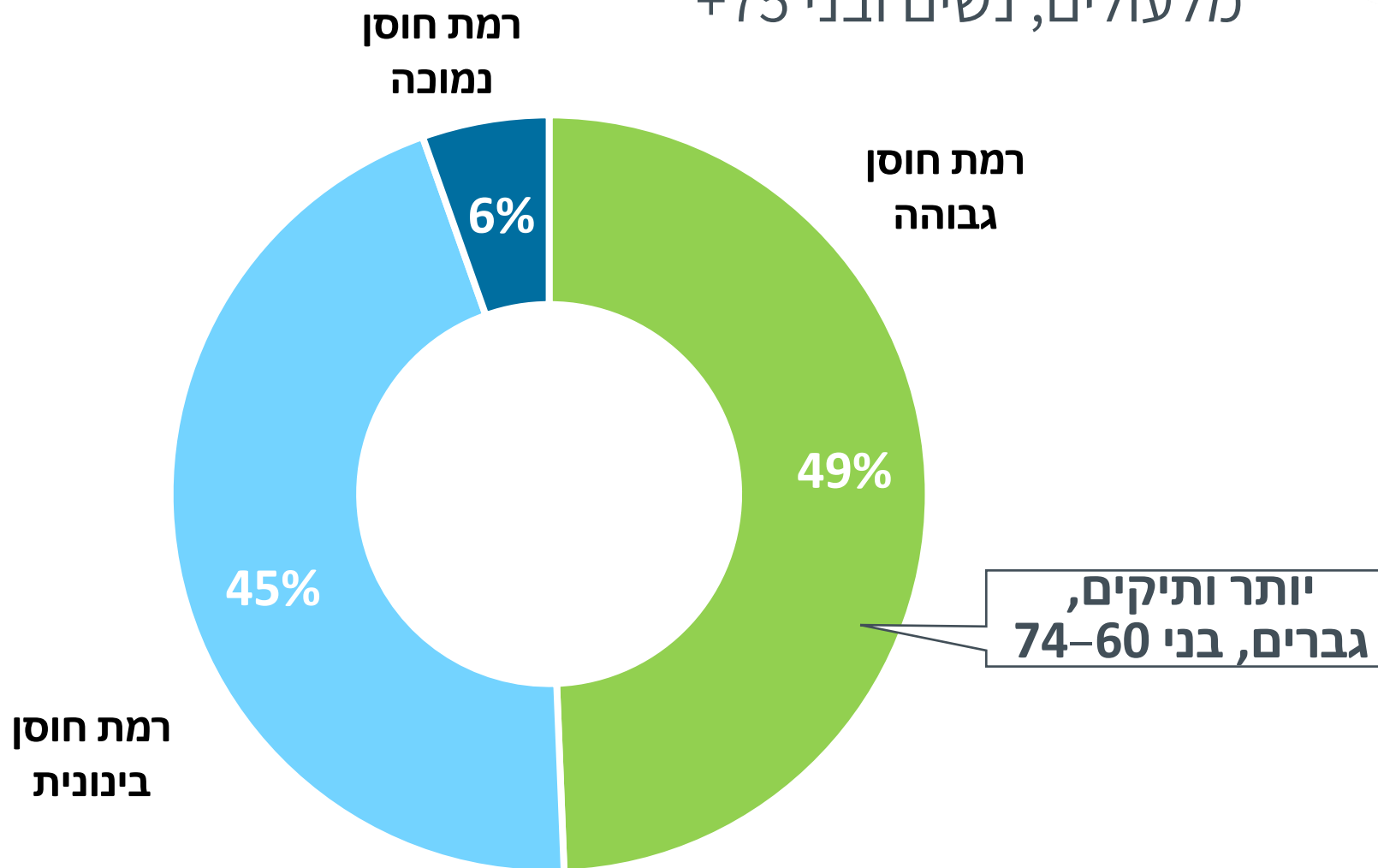

חוסן אישי (באחוזים)

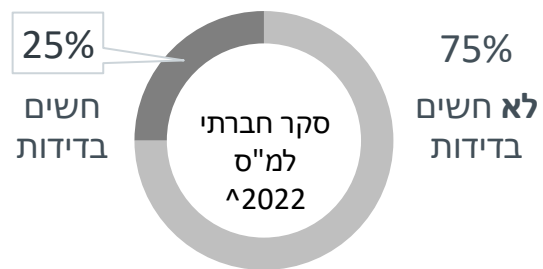
בממוצע לוותיקים, לגברים ולבני 60-74 חסינות גבוהה יותר מלעולים, נשים ובני +75

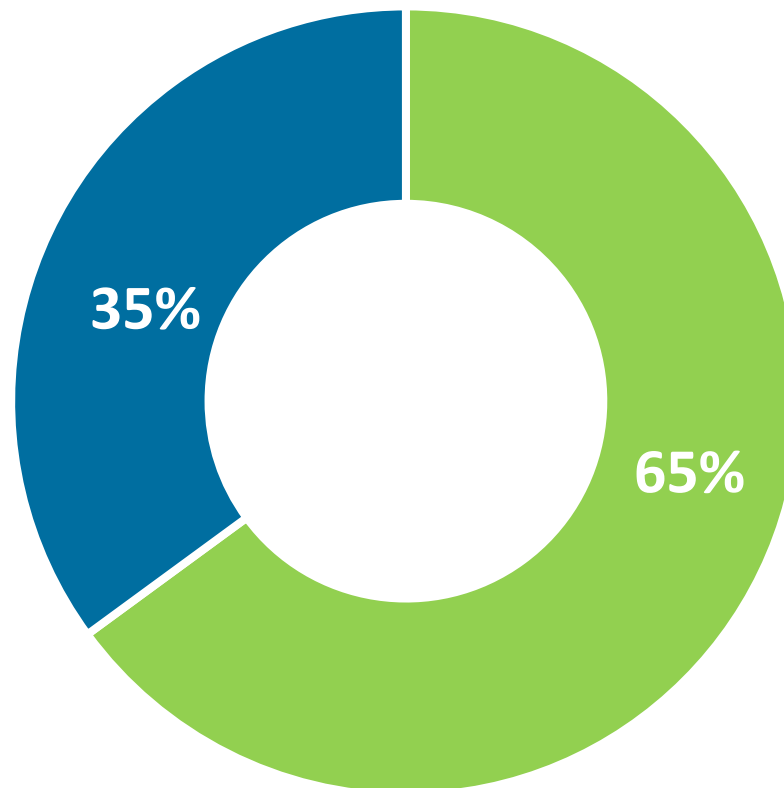
תחושת בדידות (באחוזים)

יותר בני 75+ חשים בדידות: 46% לעומת 30% מבני 60-74

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

חשים בדידות לפעמים או לעיתים קרובות

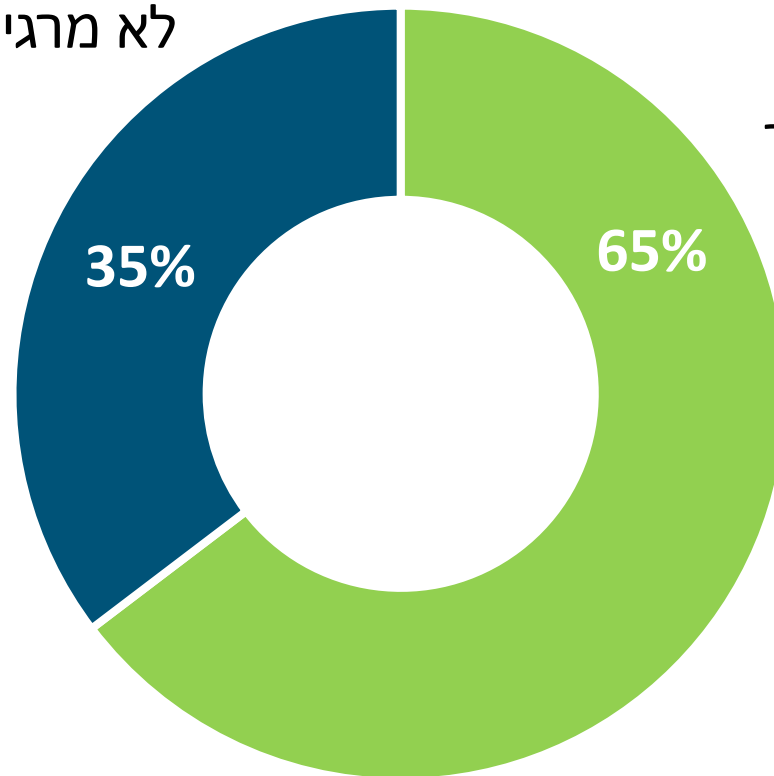
לא חשים בדידות או חשים בדידות לעיתים רחוקות

תחושת ביטחון (באחוזים)

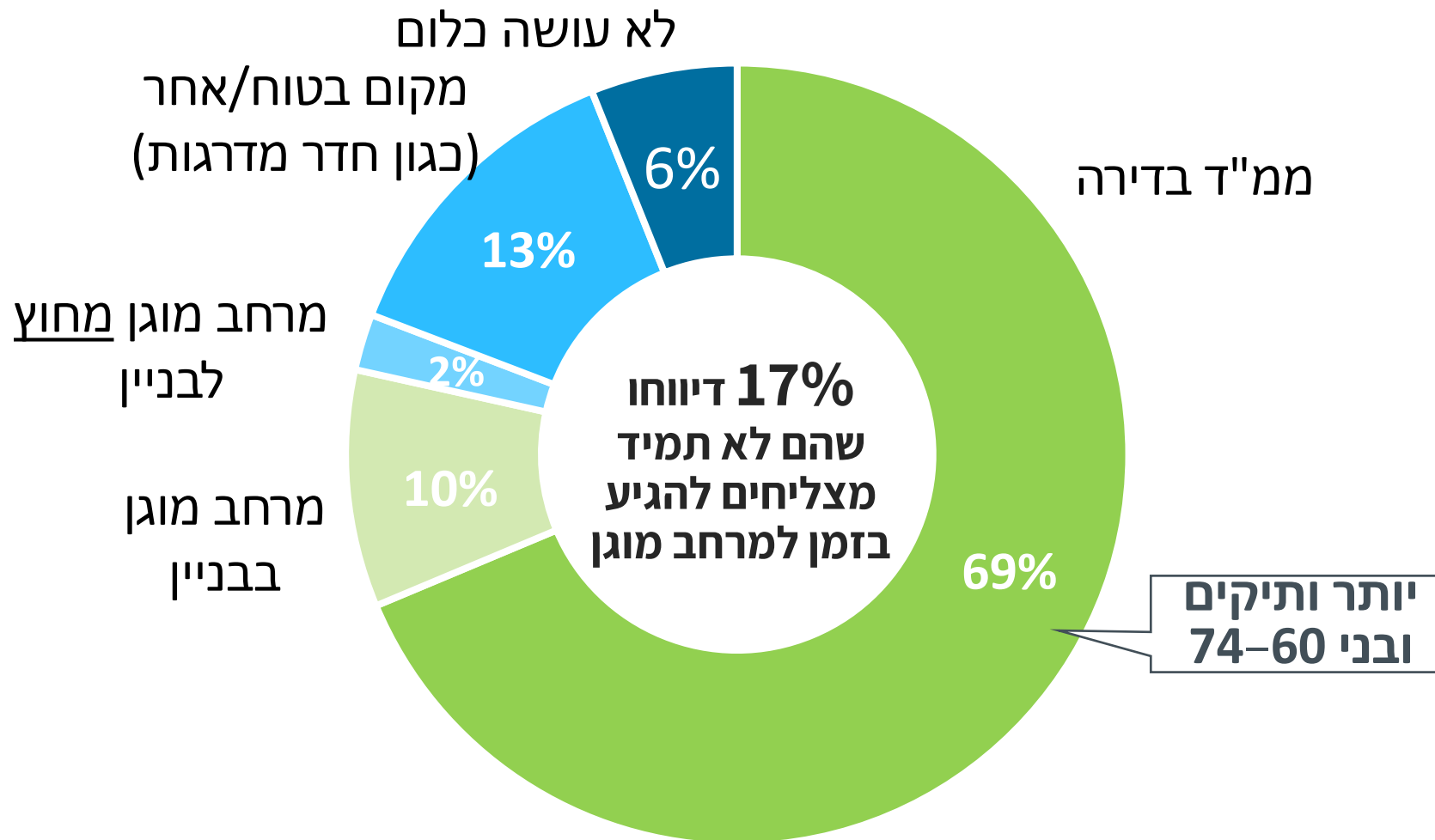
לא מרגישים בטוחים

מרגישים
בטוחים באזור
המגורים

תחושת ביטחון (באחוזים)

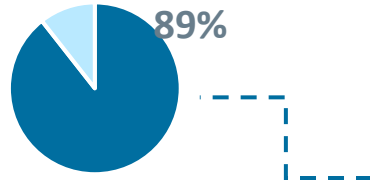

מצב כלכלי (באחוזים)

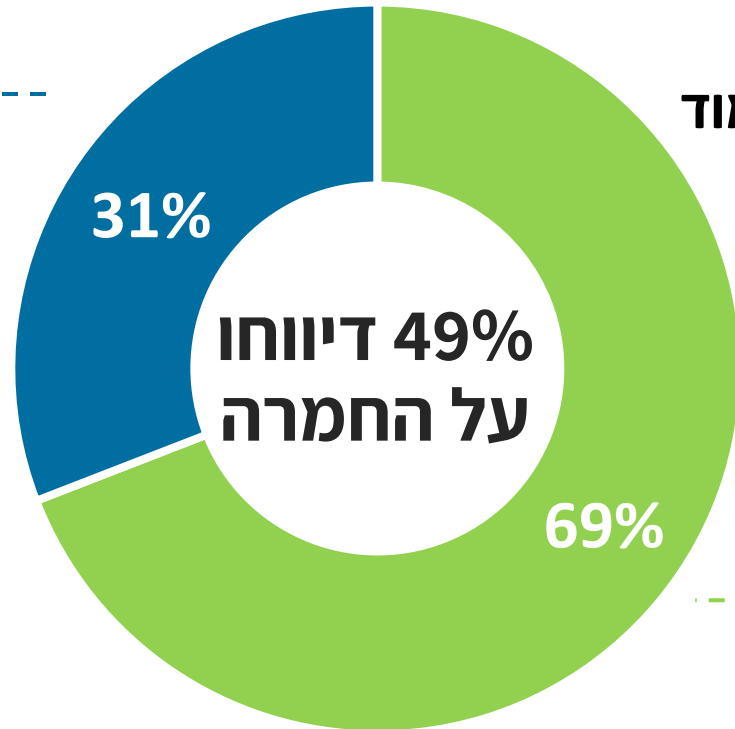

יותר בני 75+ חוו החמרה במצב כלכלי: 67% לעומת 44% מבני 60-74

החמרה במצב הכלכלי

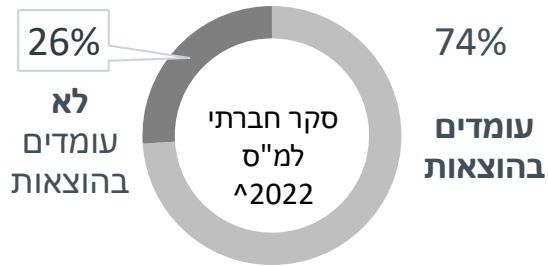

לא מצליחים לעמוד בהוצאות

מצליחים לעמוד בהוצאות

החמרה במצב הכלכלי

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

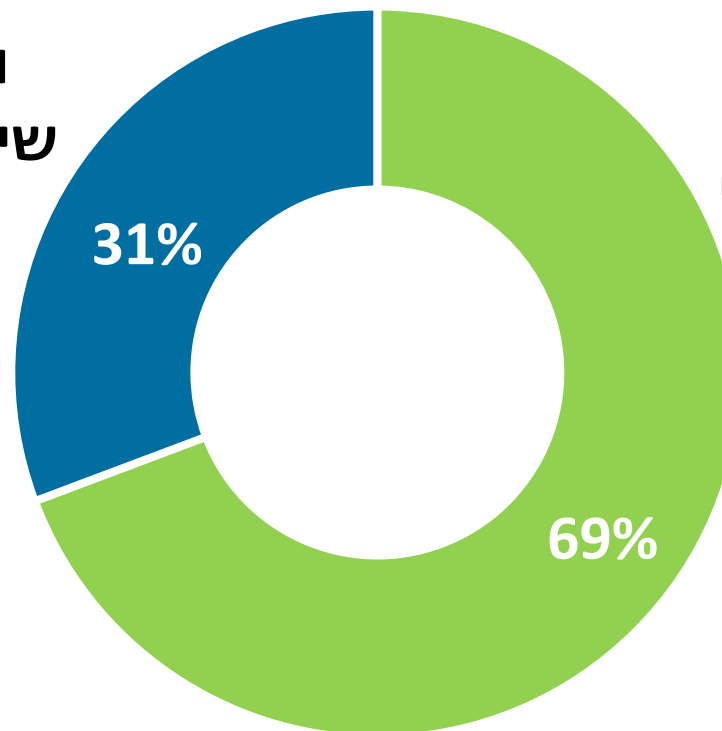

כשני שלישים מכלל הזקנים לא ויתרו על שירות רפואי

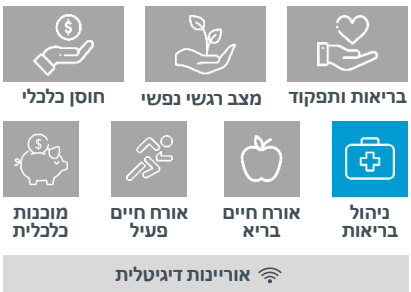

^הזדקנות בימי קורונה – סקר השפעות הקורונה על בני 65+ בישראל (מכון ERI וג'וינט ישראל 2020-2021)

ויתרו על שירות רפואי

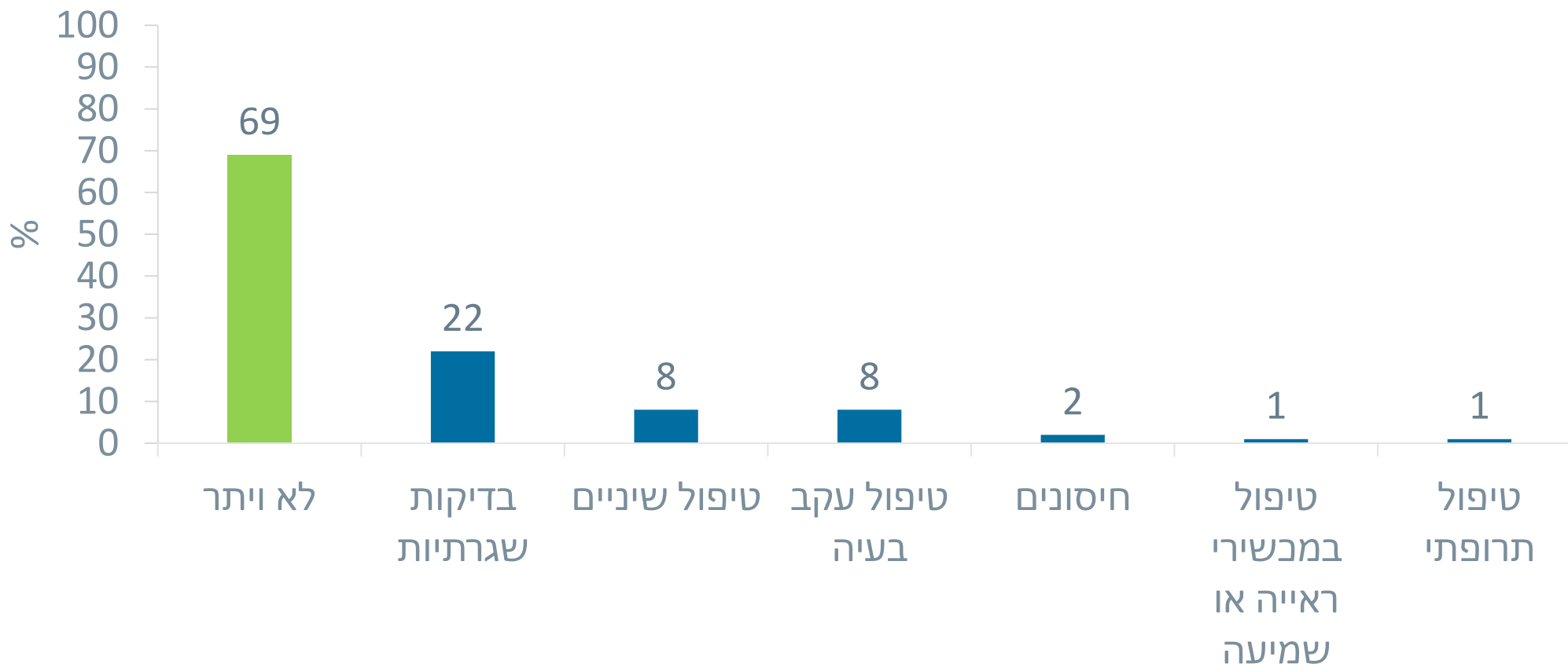
לא ויתרו על שירות רפואי

ויתור על שירותים רפואיים (באחוזים)

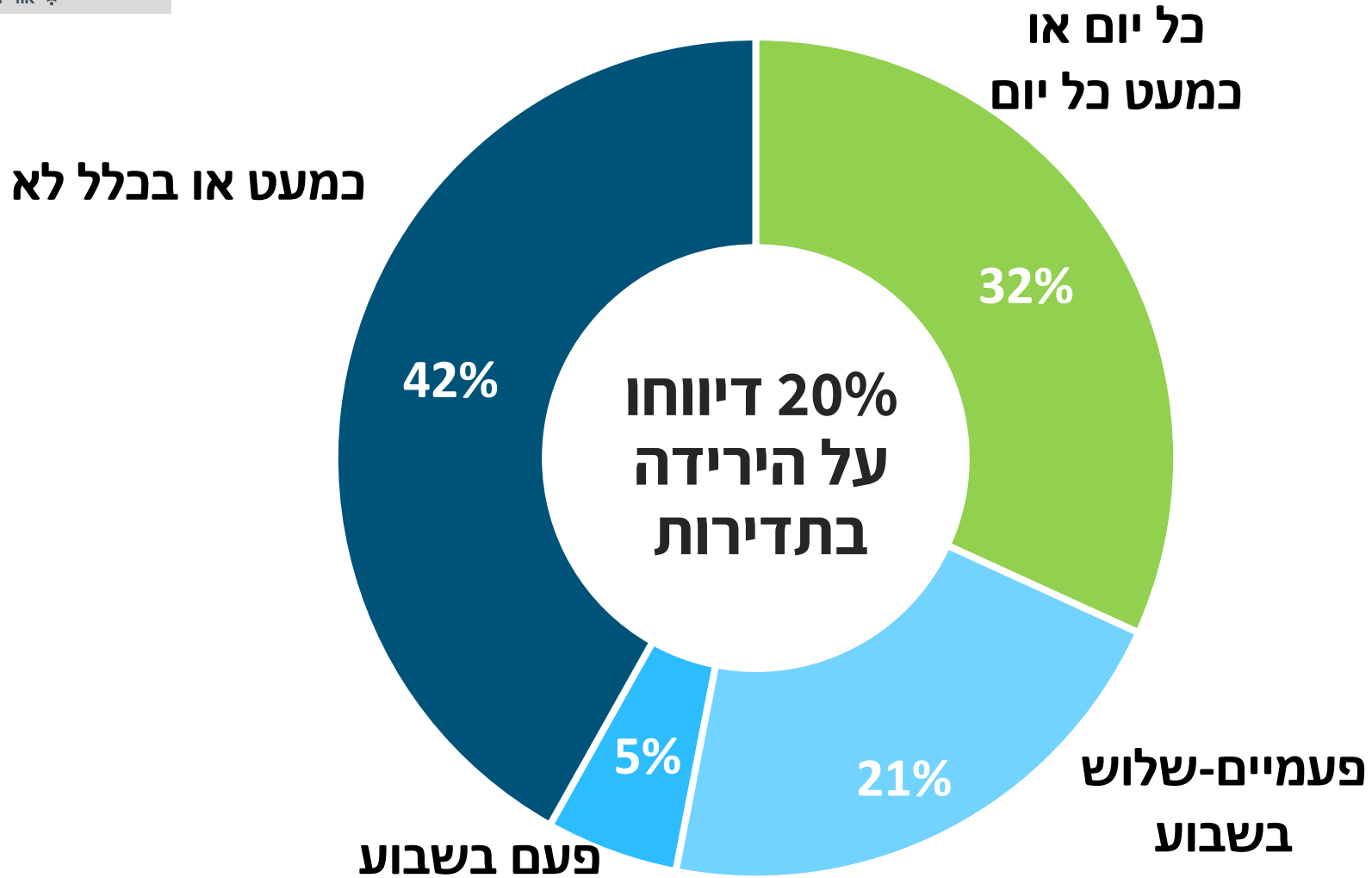

הסיבה הנפוצה ביותר לויתור על שירותים רפואיים היא היעדר כוח או מצב רוח

פעילות גופנית (באחוזים)

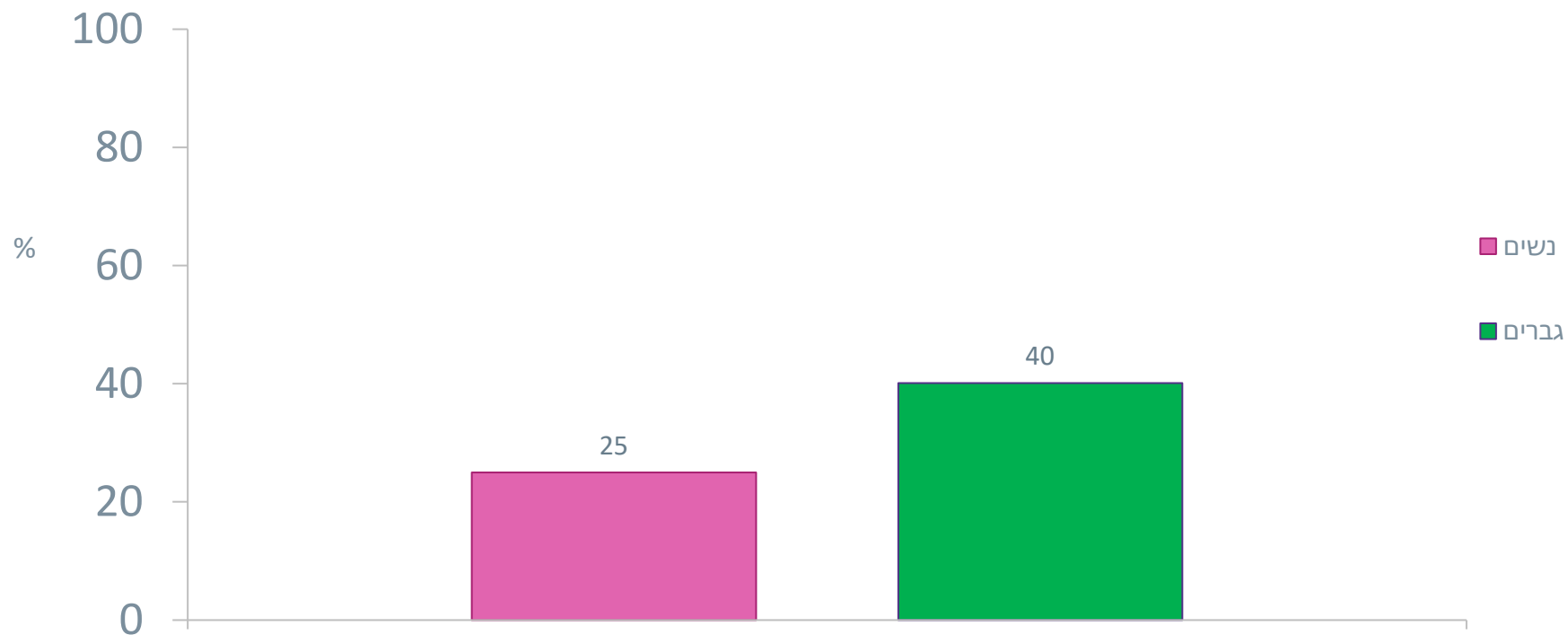

פעילות גופנית בקרב נשים (אחוזים)

יותר גברים מבצעים פעילות גופנית על בסיס יומי

מבצעים פעילות גופנית כל יום או כמעט כל יום (באחוזים)

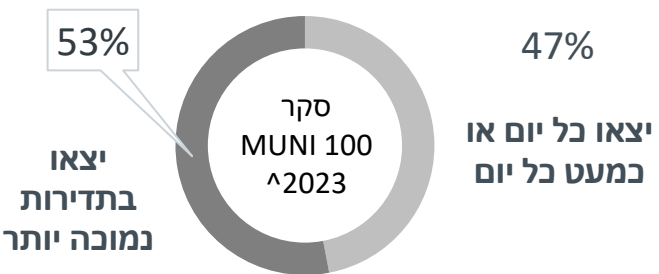
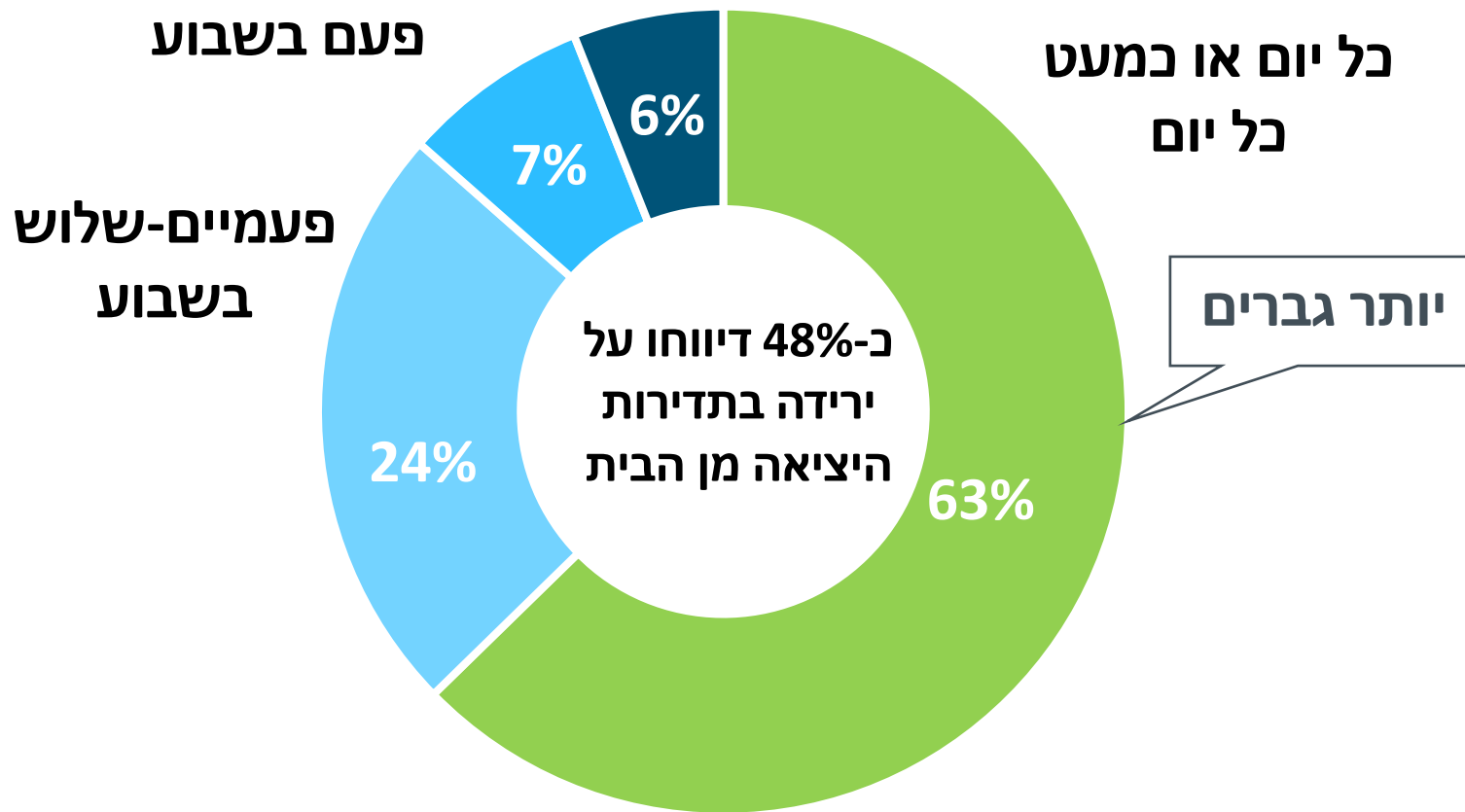

יציאה מן הבית (באחוזים)

יותר גברים מנשים יוצאים מן הבית על בסיס יומי: 31% לעומת 8%. יותר נשים מגברים דיווחו על ירידה בתדירות היציאה מן הבית

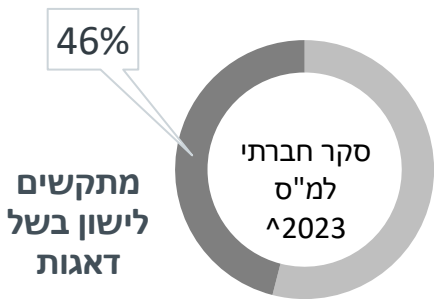
תדירות נמוכה יותר

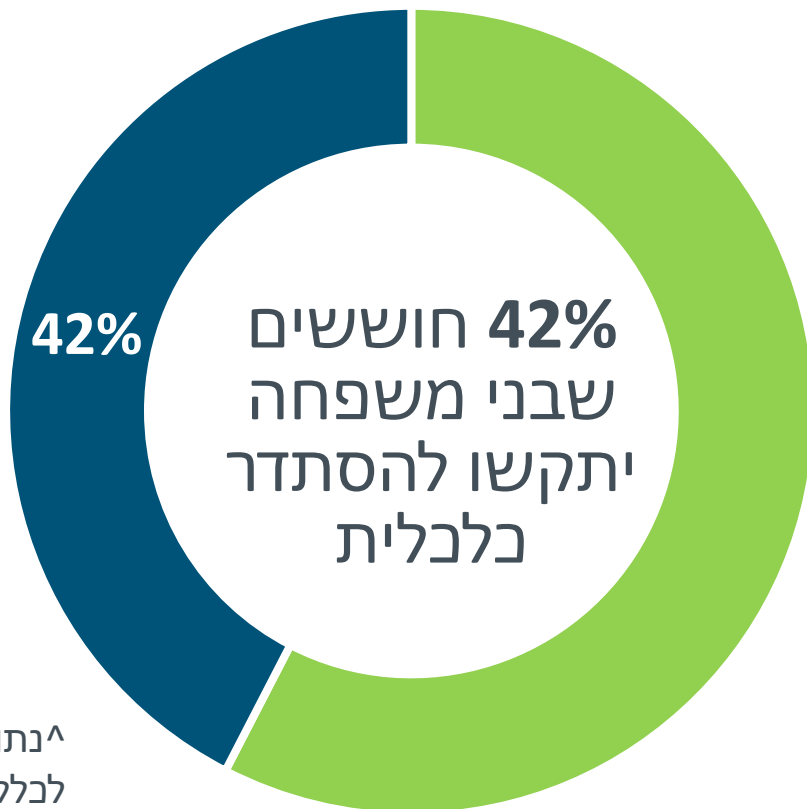
^נתוני הסקר כוללים נסקרים בני 65+ מ-18 יישובים נבחרים ברחבי הארץ

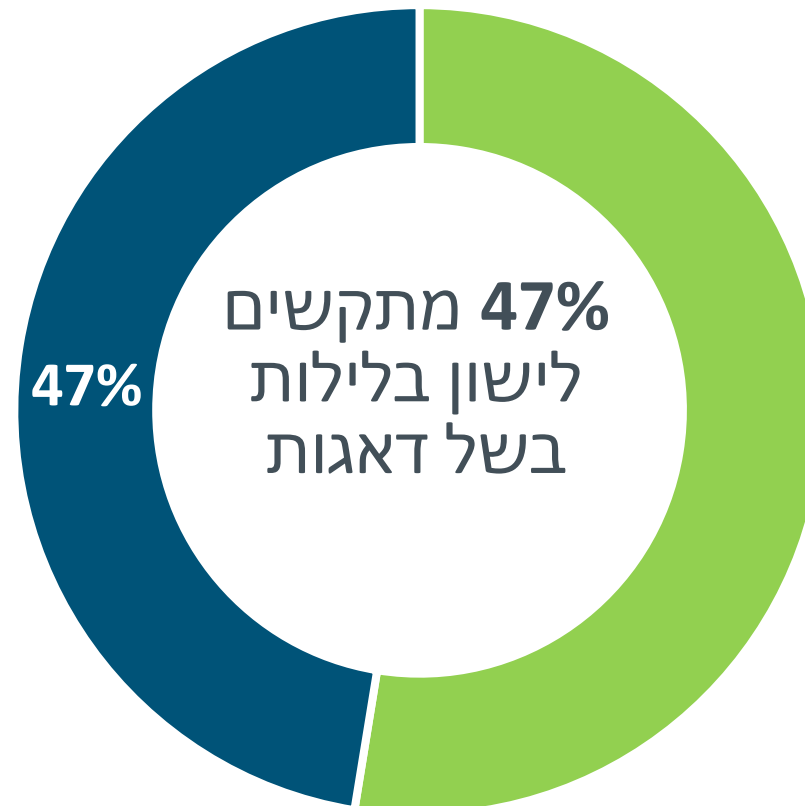
תחושות לחץ (באחוזים)

^נתוני הסקר החברתי מתייחסים לכלל בני +65 בישראל

יותר בני 60-74 מבני +75 חוששים מבעיות כלכליות של בני משפחה

יותר נשים מתקשות לישון בשל דאגות

חוסן כלכלי

מצב רגשי נפשי

בריאות ותפקוד

מוכנות כלכלית

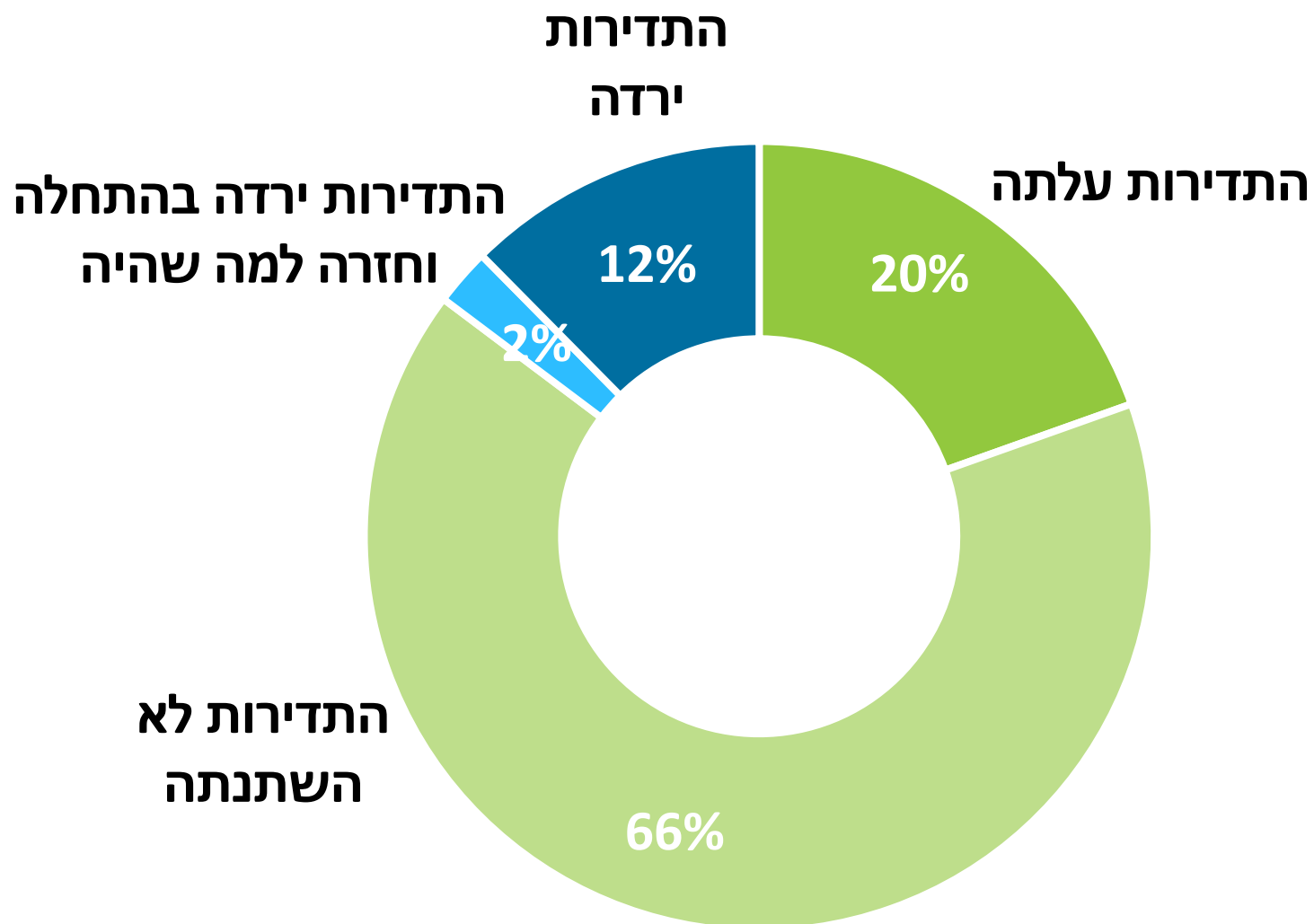
אורח חיים פעיל

אורח חיים בריא

ניהול בריאות

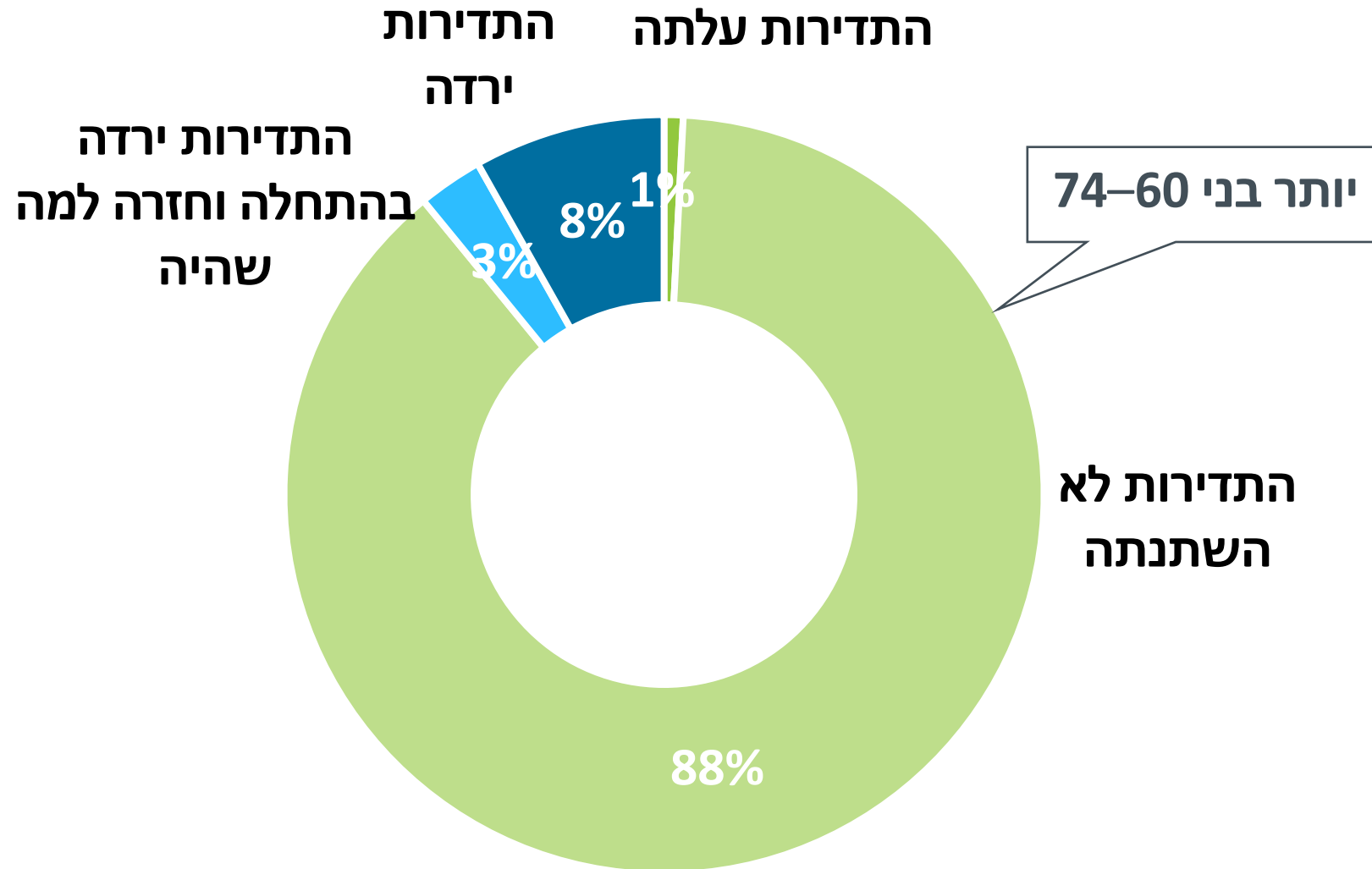
אורינות דיגיטלית

שינוי בתדירות של פנאי יחידני (באחוזים)

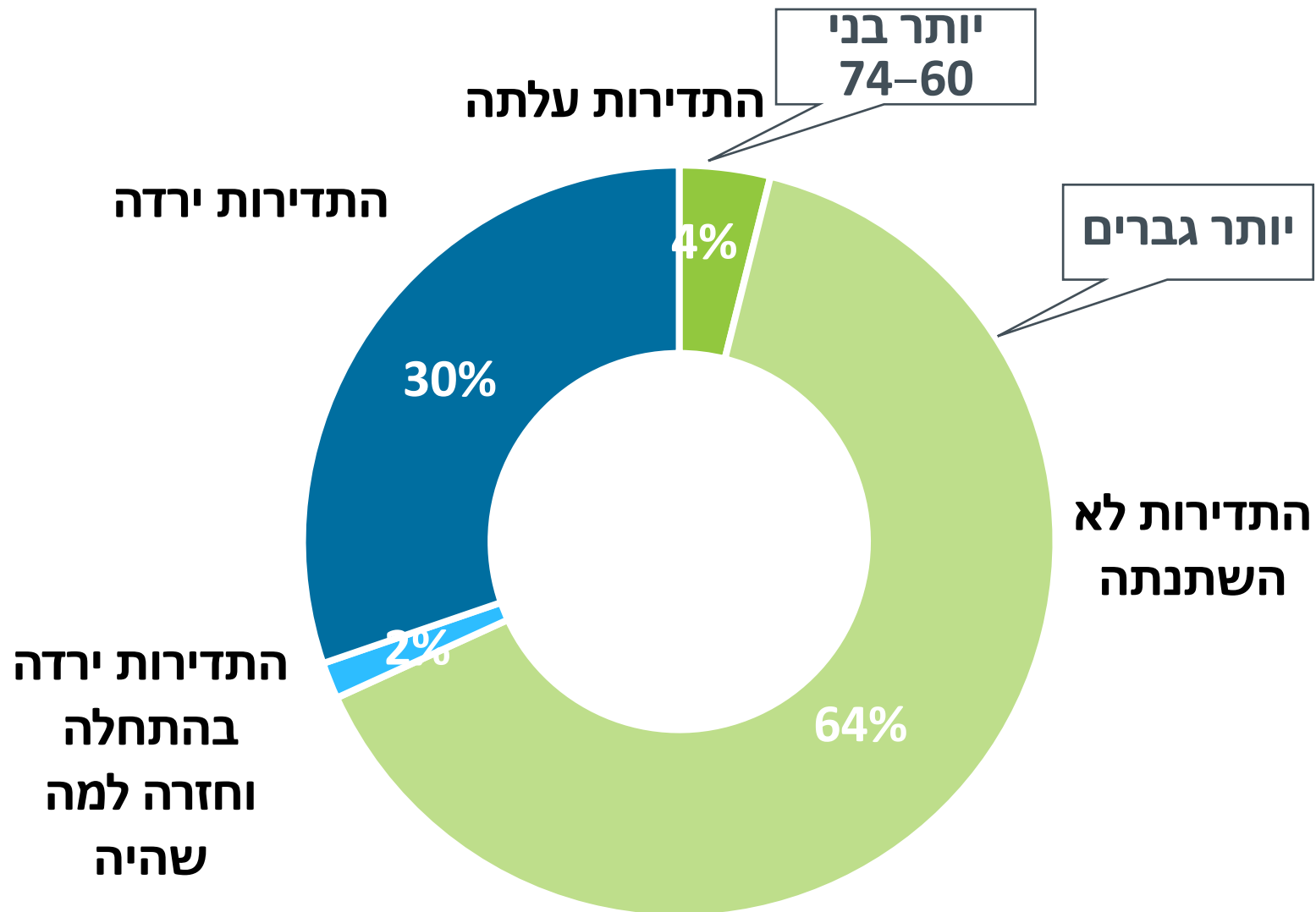

שינוי בתדירות של פנאי במסגרות (באחוזים)

שינוי בתדירות של פנאי משפחתי (באחוזים)

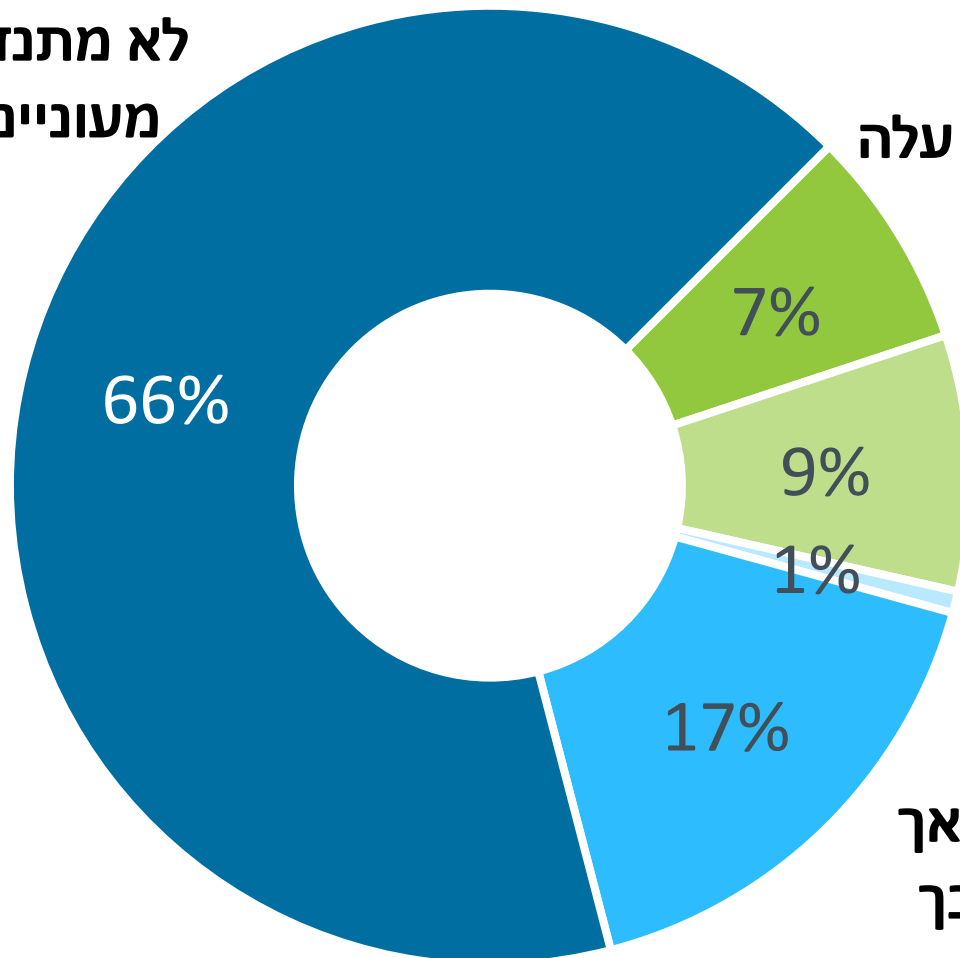

התנדבות (באחוזים)

לא מתנדבים ולא מעוניינים בכך

היקף ההתנדבות עלה

היקף ההתנדבות לא השתנה

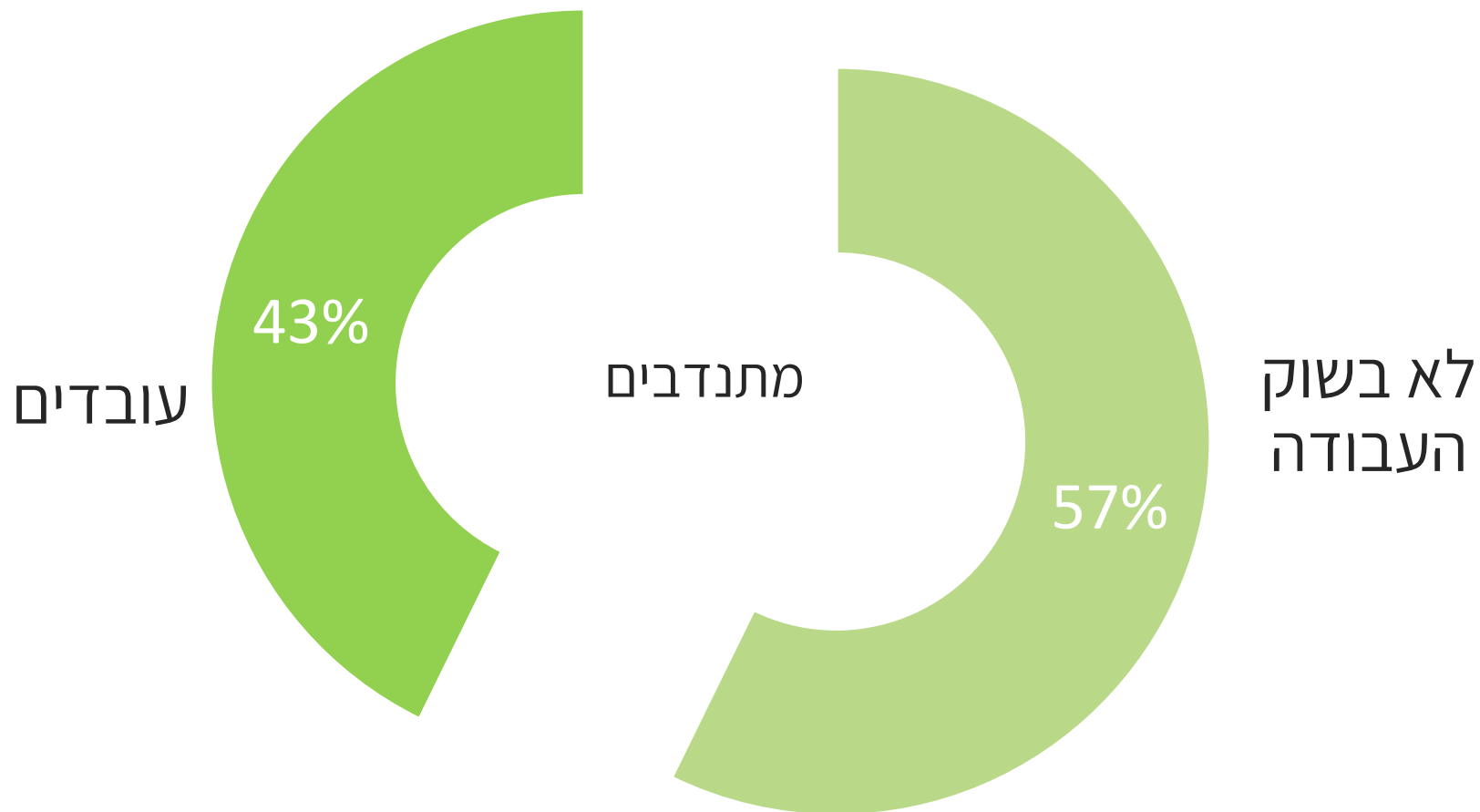
היקף ההתנדבות ירד

לא מתנדבים אך מעוניינים בכך

התנדבות (באחוזים)

התנדבות היא לא בהכרח במקום תעסוקה

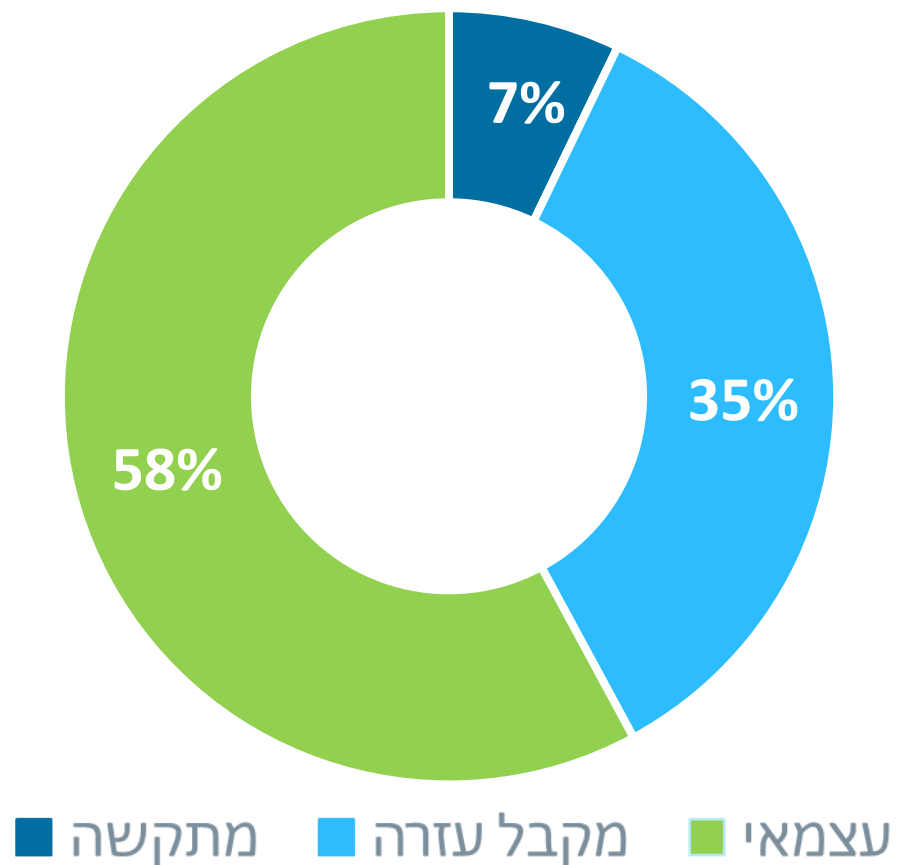

מיצוי זכויות (באחוזים)

בני 75+ ועולים עצמאיים פחות ויותר נעזרים באחרים לעומת בני 60-74 וותיקים

חוסן כלכלי

מצב רגשי נפשי

בריאות ותפקוד

מוכנות כלכלית

אורח חיים פעיל

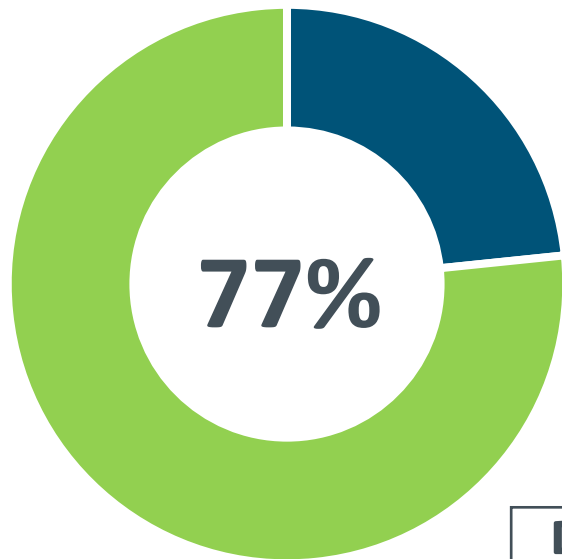
אורח חיים בריא

ניהול בריאות

אורינות דיגיטלית

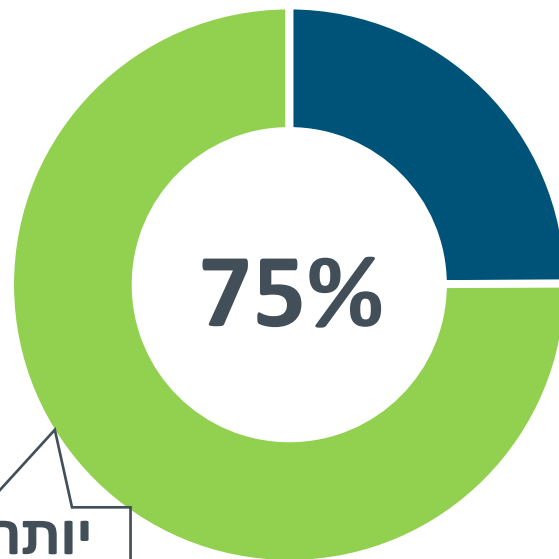
סדר יום משמעותי (באחוזים)

8% מבני 60+ דיווחו על רמת משמעות נמוכה

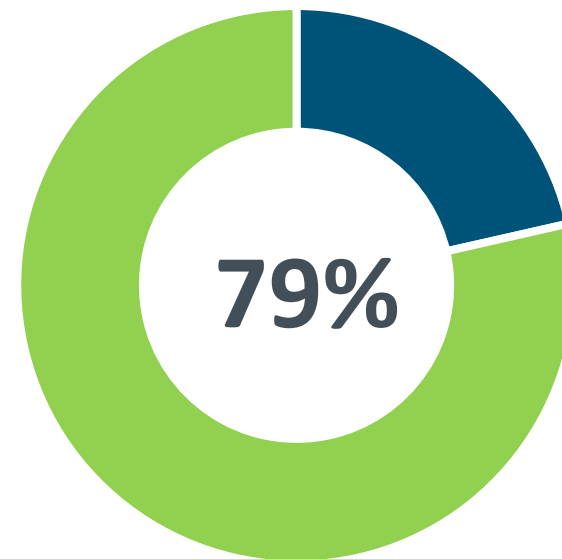
נהנים מפעילויות יום-יומיות

יותר ותיקים ובני 60-74

מרגישים יעילים ותורמים

■ לא
■ כן

יודעים מה יעשו במהלך היום

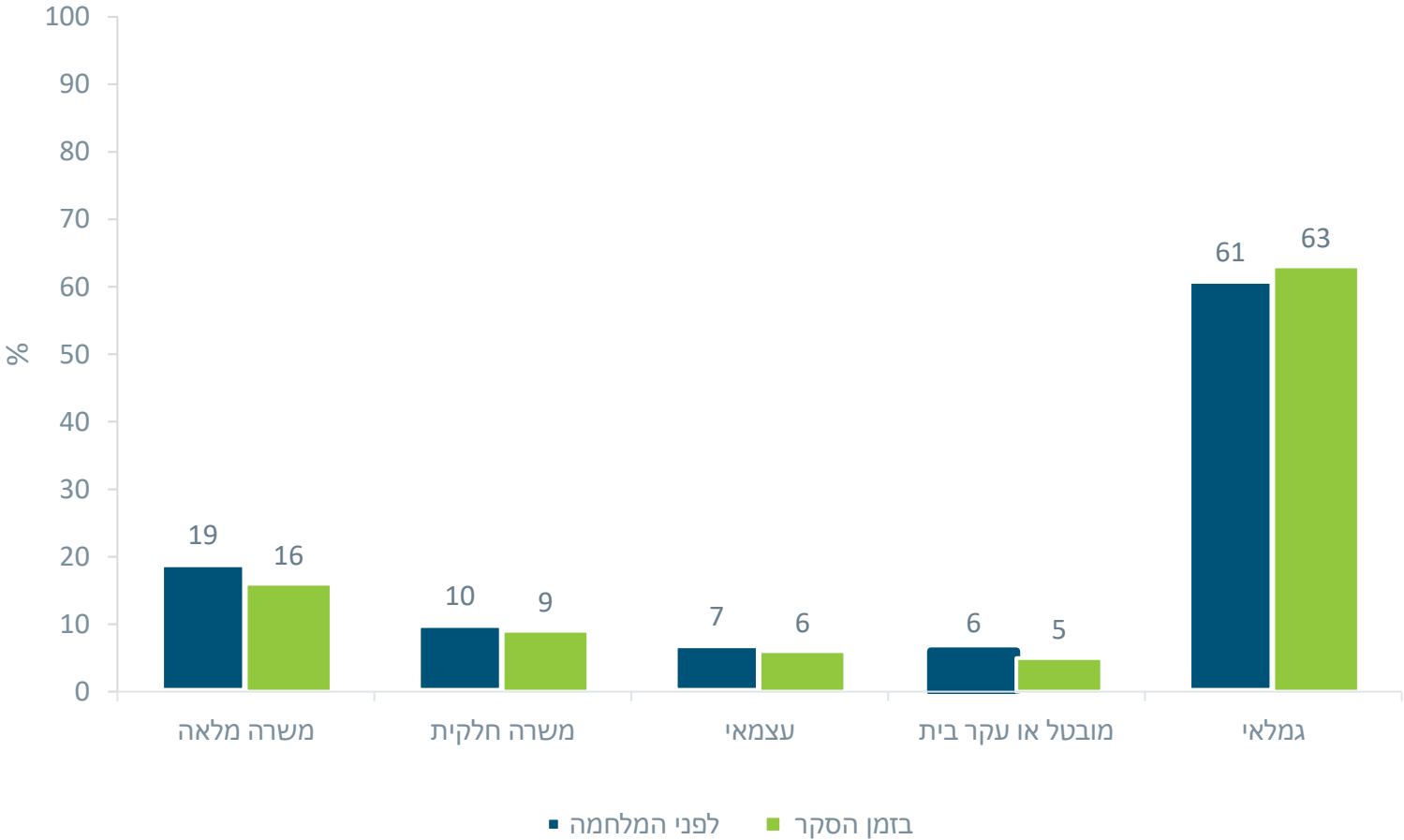
תעסוקה (באחוזים)

11% מן הלא מועסקים היו רוצים להשתלב בשוק העבודה. בעקבות המלחמה 9% מבני 60+ שהיו מועסקים פוטרו, יצאו לחל"ת או ירדו באחוזי משרה

אנתוני הסקר מתייחסים לכלל בני 65+ בישראל

אוריינות דיגיטלית – פעולות בסיסיות (באחוזים)

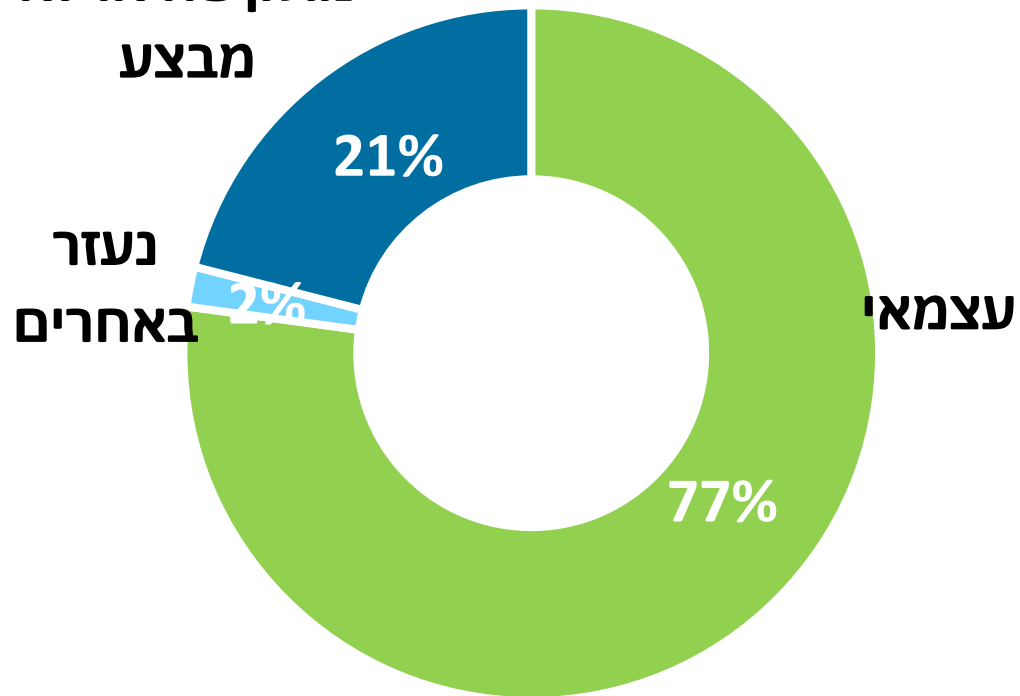

יותר בני 75+ מבני 60-74 מתקשים בביצוע פעולות דיגיטליות בסיסיות

תקשורת עם אחרים

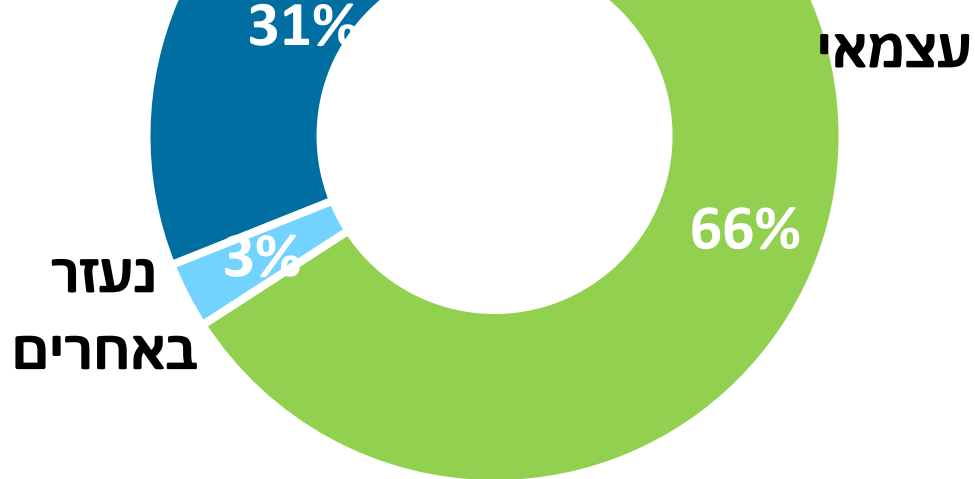
מתקשה או לא מבצע

נעזר באחרים

חיפוש מידע

מתקשה או לא מבצע

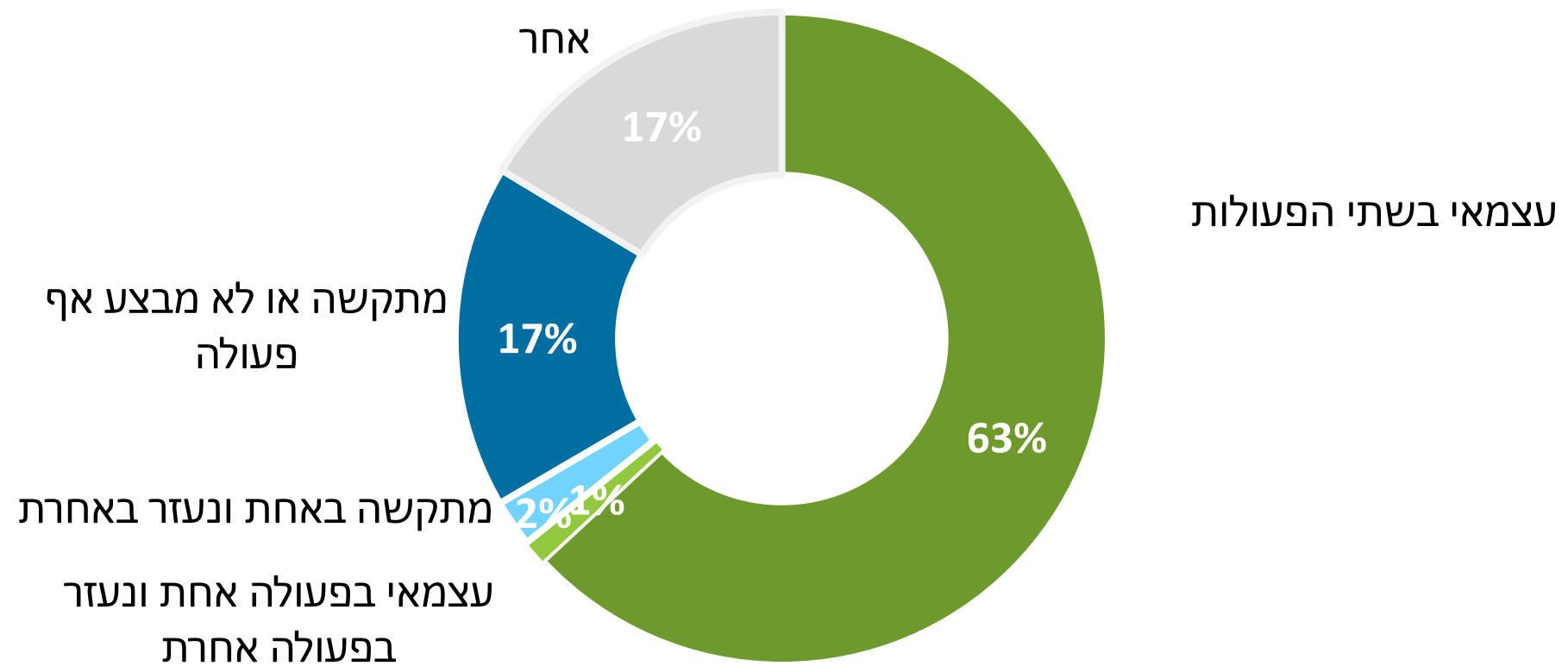

חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות

עצמות בפעולות דיגיטליות בסיסיות (באחוזים)

63% מבני +60 עצמאיים בביצוע שתי הפעולות הבסיסיות;
 17% מתקשים או לא מבצעים אף פעולה דיגיטלית בסיסית

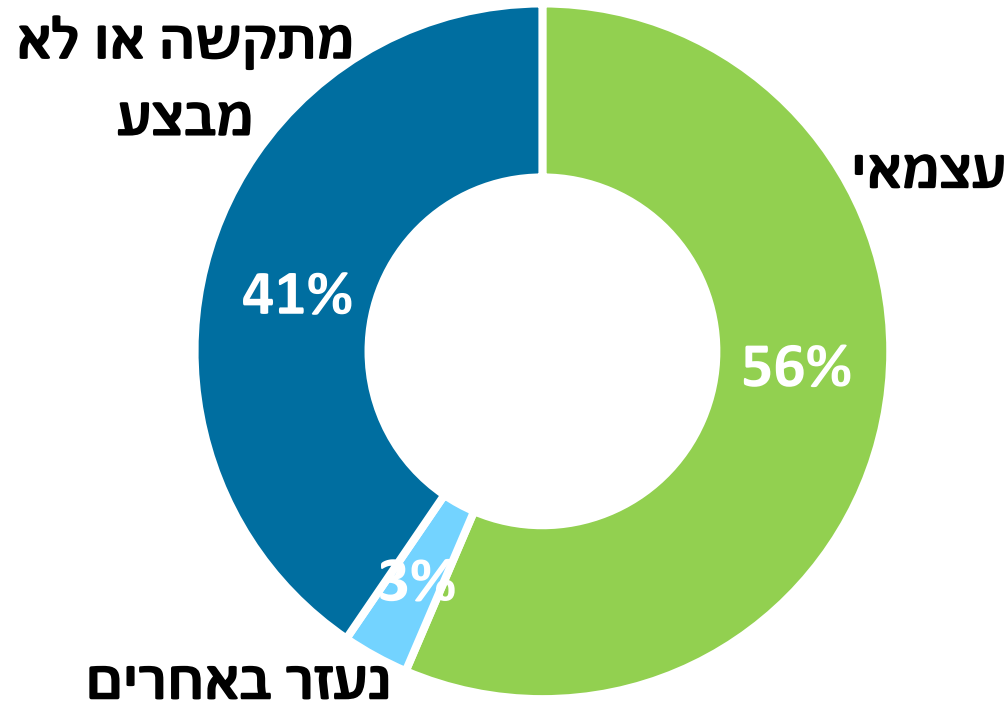
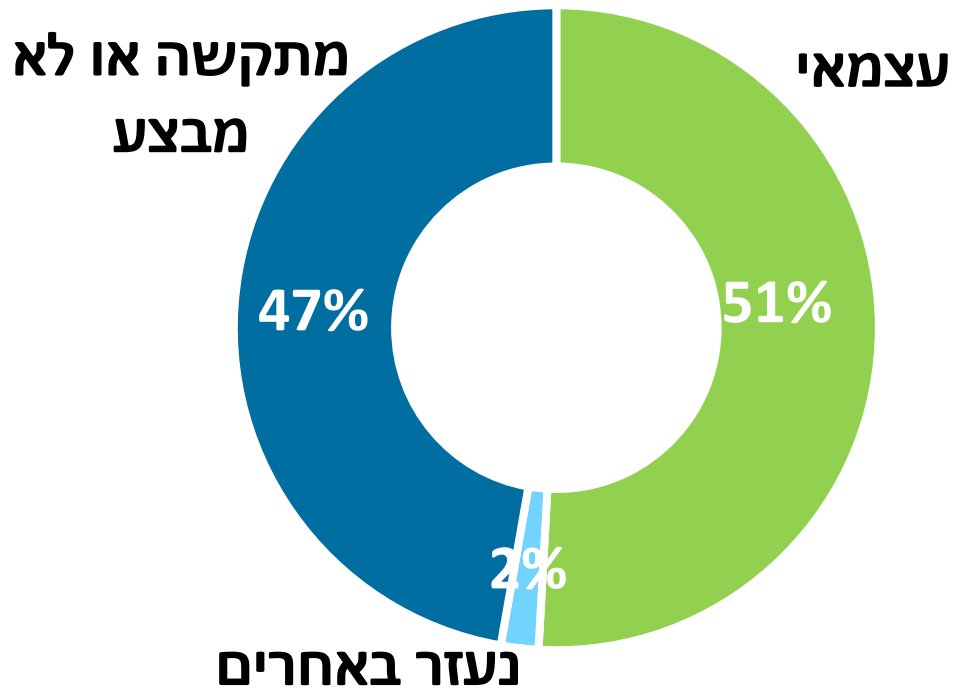

אורינות דיגיטלית (באחוזים)

יותר בני 75+ מבני 60-74 מתקשים בביצוע פעולות דיגיטליות מורכבות; יותר עולים מתקשים בביצוע פעולות, כגון תשלומים

ביצוע פעולות

מיצוי זכויות

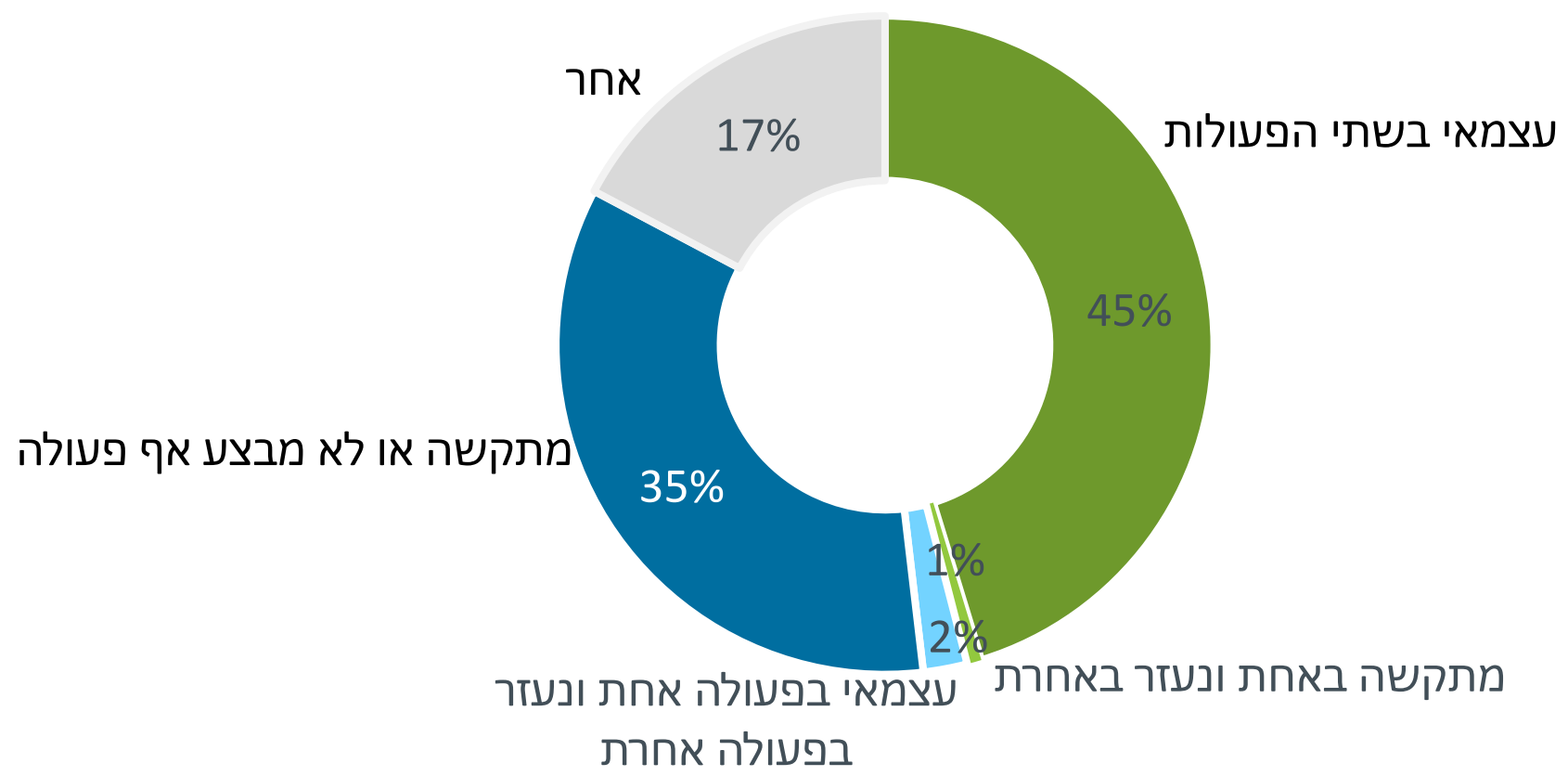
חוסן כלכלי מצב רגשי נפשי בריאות ותפקוד
 מוכנות כלכלית אורח חיים פעיל אורח חיים בריא ניהול בריאות

אורינות דיגיטלית

עצמאות בפעולות דיגיטליות מורכבות (באחוזים)

45% מבני 60+ עצמאים בביצוע שתי פעולות דיגיטליות מורכבות;
 35% מתקשים או לא מבצעים אף פעולה דיגיטלית מורכבת

עצמאות בפעילויות דיגיטליות – בני 60+

16% מתקשים לבצע או לא מבצעים אף פעולה מארבע הפעולות הדיגיטליות

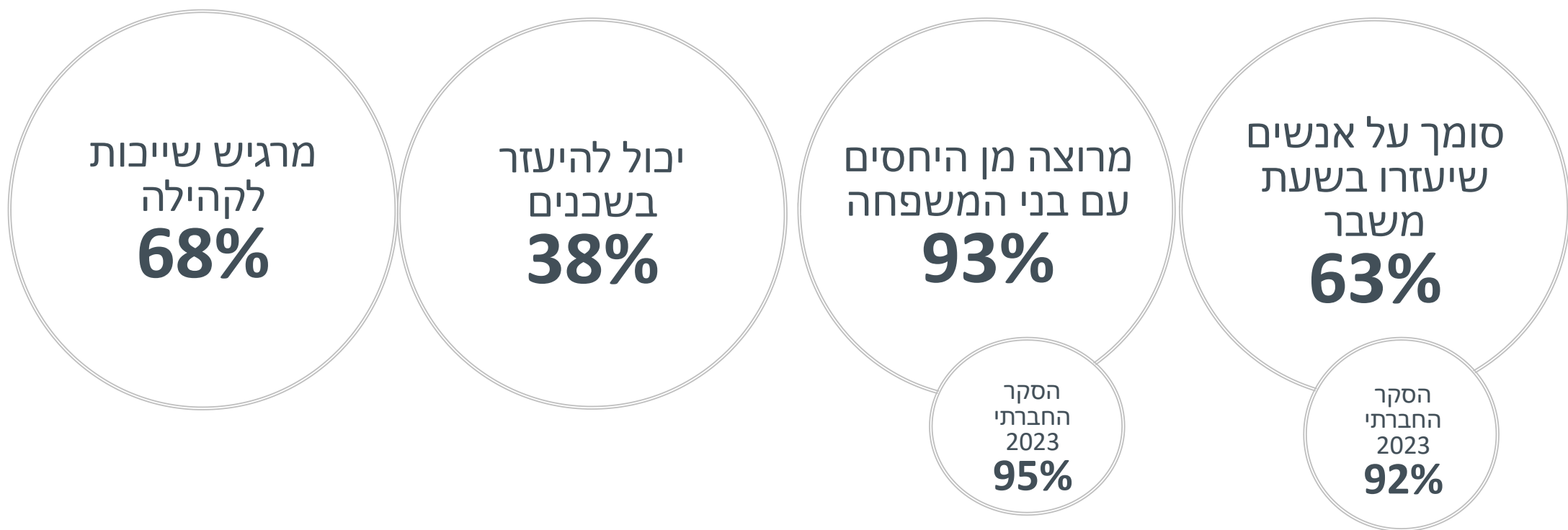
1% מתקשים או לא מבצעים שלוש פעולות דיגיטליות ונעזרים בפעולה אחת

2% נעזרים בלפחות שתי פעולות מתוך ארבע הפעולות הדיגיטליות

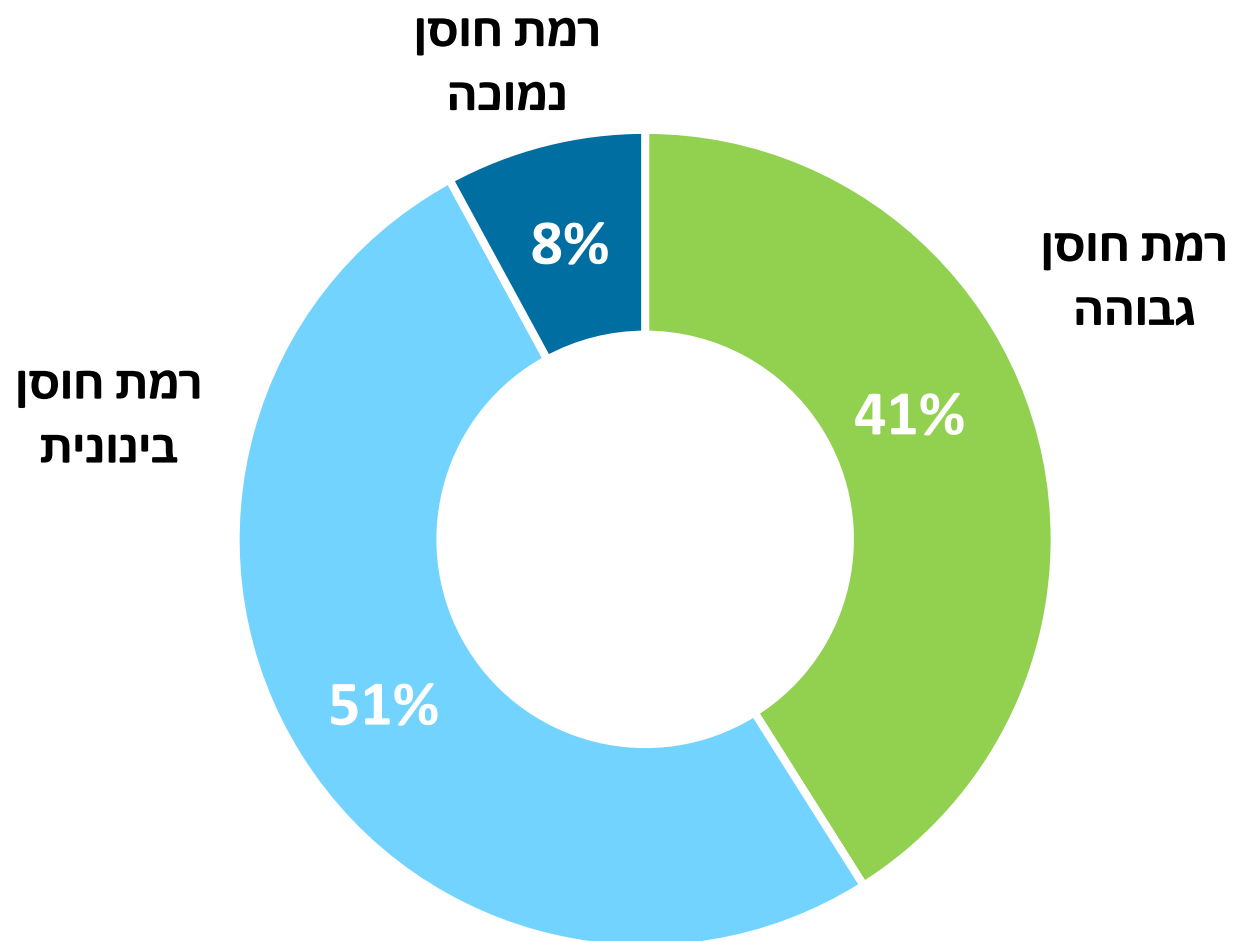
44% מבצעים עצמאית את כל הפעולות הדיגיטליות

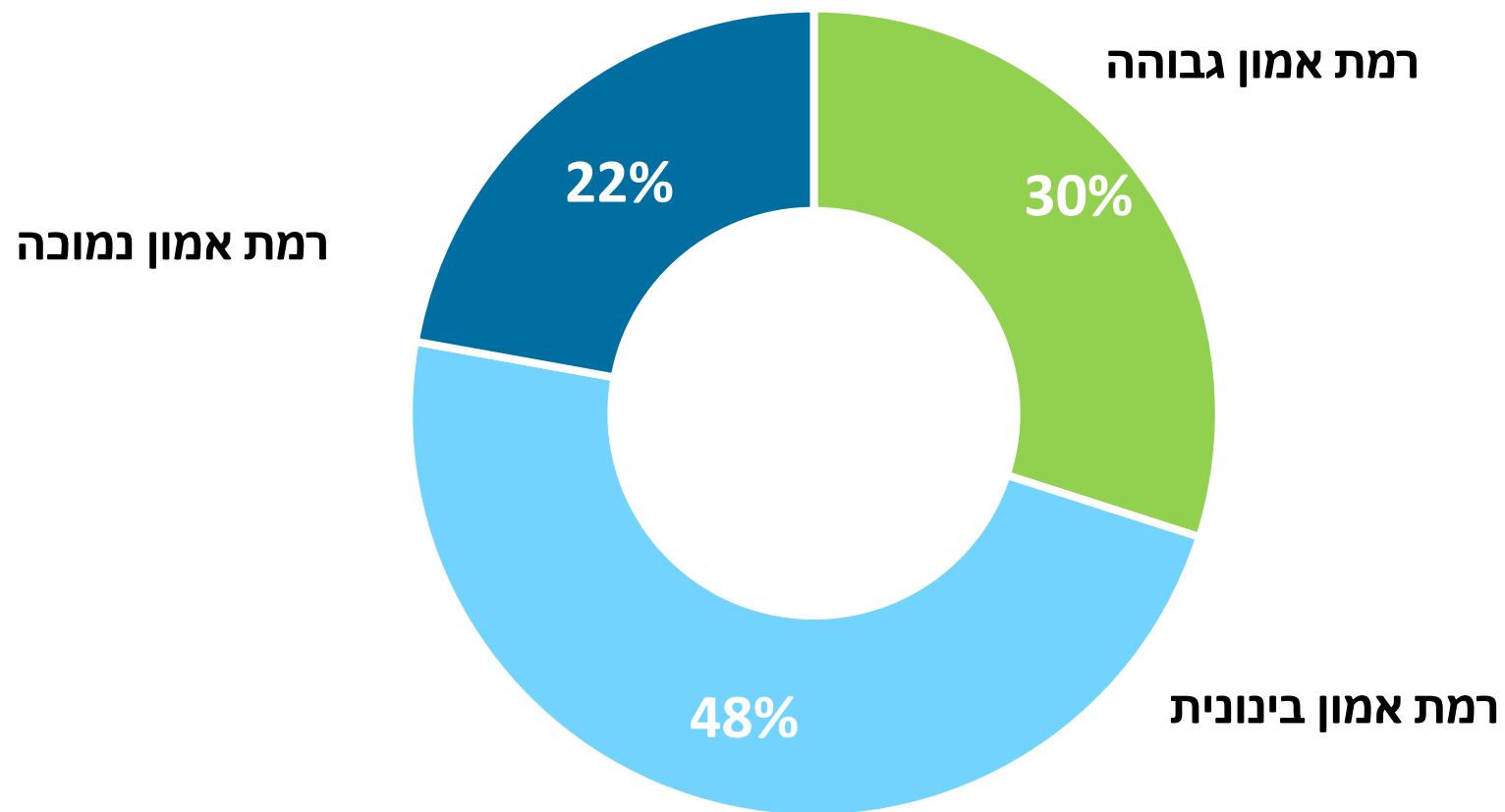
הסתמכות על הסביבה הקרובה

חוסן קהילתי (באחוזים)

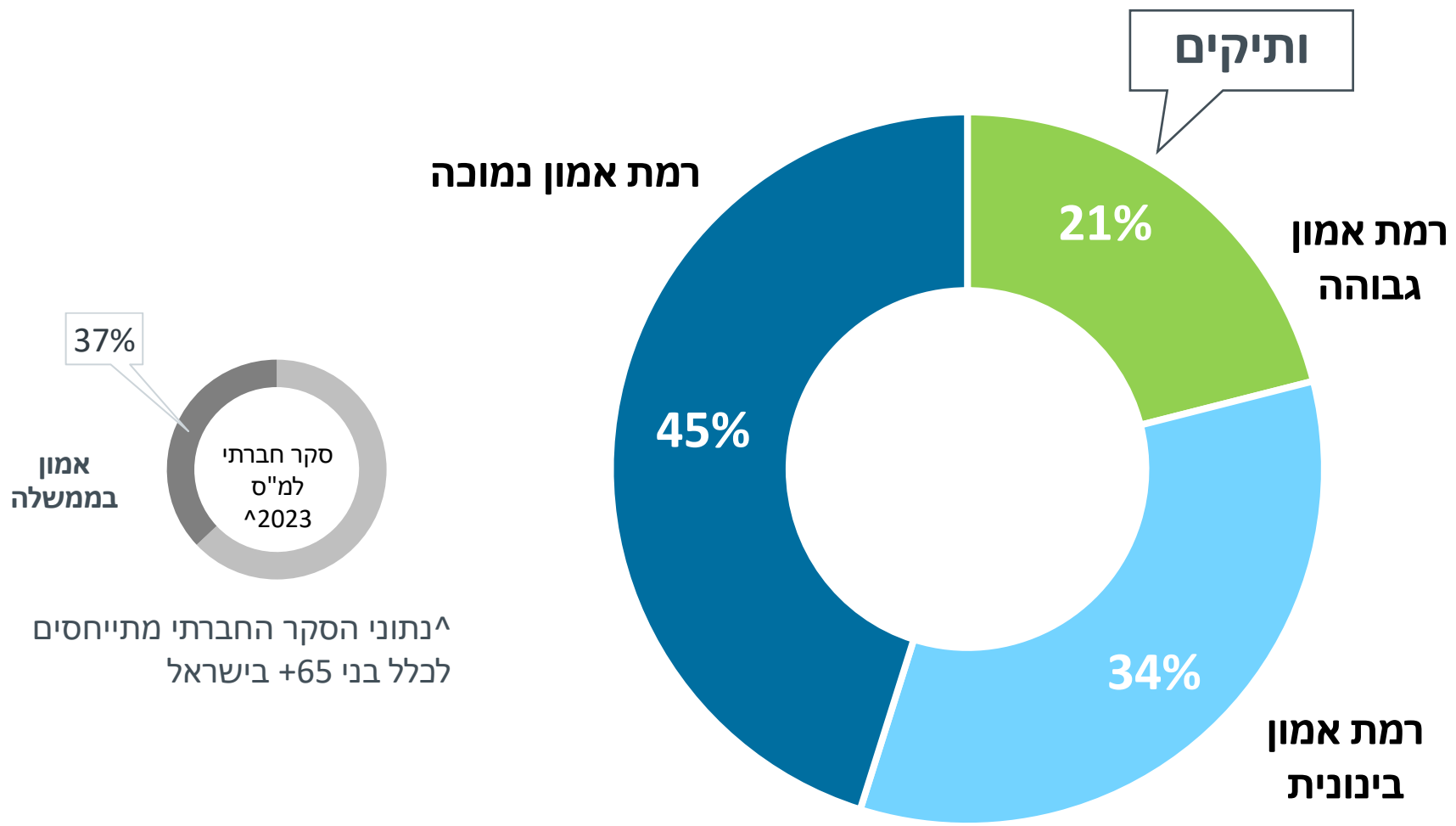

אמון ברשות המקומית (באחוזים)

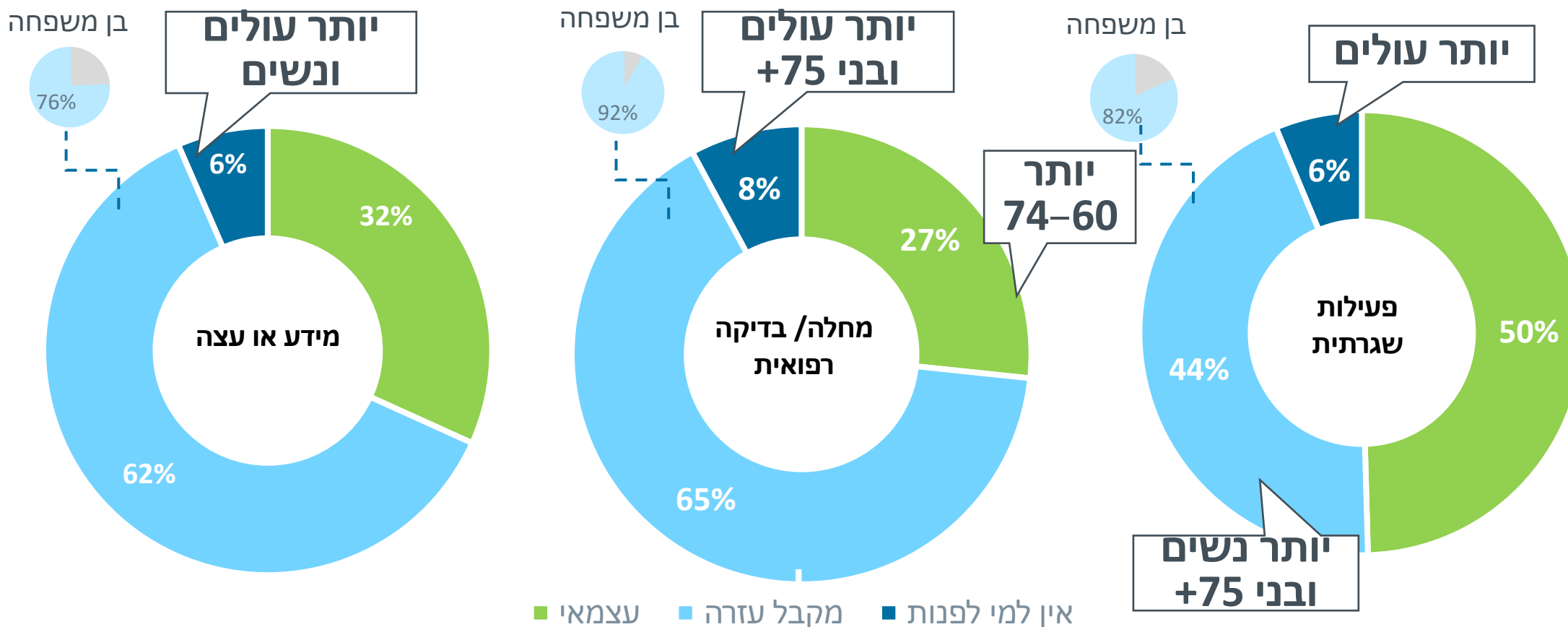
אמון בממשלה (באחוזים)

צורך בעזרה בפעילויות בסיסיות (באחוזים)

14% מבני 60+ עצמאים בכל התחומים
 ל-4% מבני 60+ אין למי לפנות בכל התחומים: יותר עולים מוותיקים דיווחו כי אין להם למי לפנות לעזרה בכל התחומים

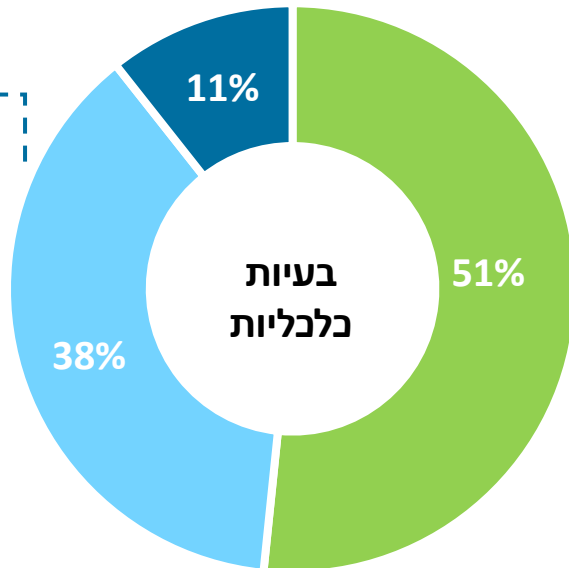
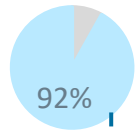

צורך בתמיכה (באחוזים)

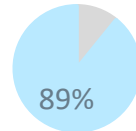

26% מבני +60 מתמודדים עצמאית עם קשיים נפשיים וקשיים כלכליים;
ל-6% אין למי לפנות הן בתחום הנפשי הן בתחום הכלכלי.
המסייע העיקרי הוא בן משפחה

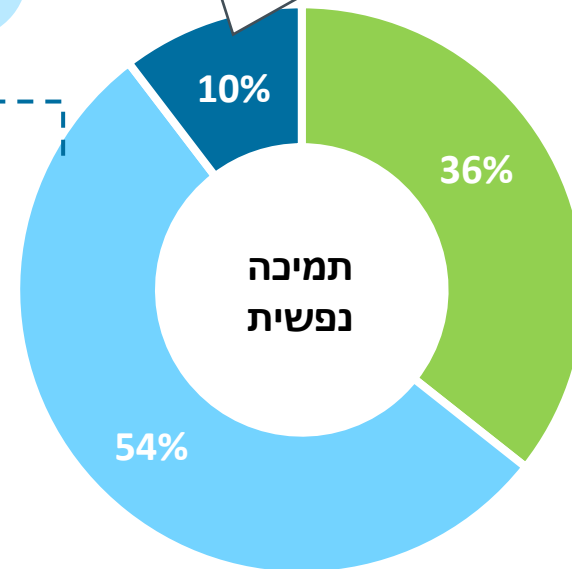
בן משפחה

בן משפחה

יותר עולים ובני +75

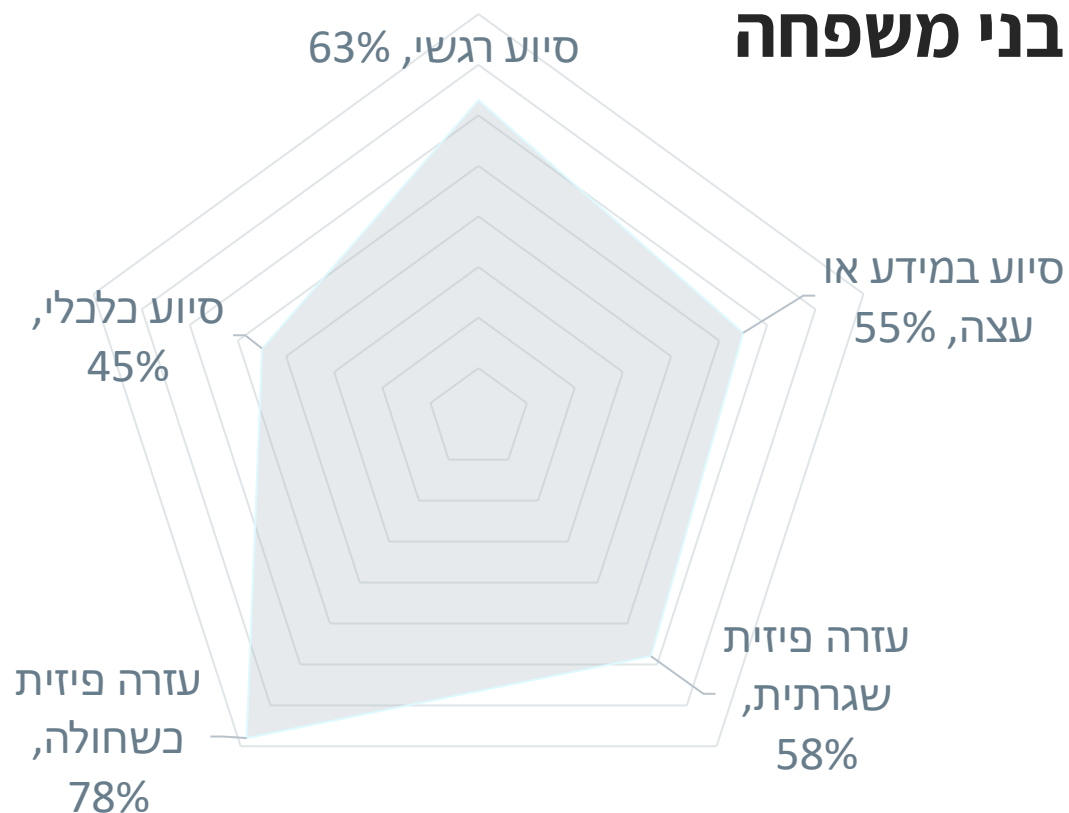

■ אין למי לפנות ■ מקבל עזרה ■ עצמאי

בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

בני משפחה

במי אתה נעזר?

אין לי צורך

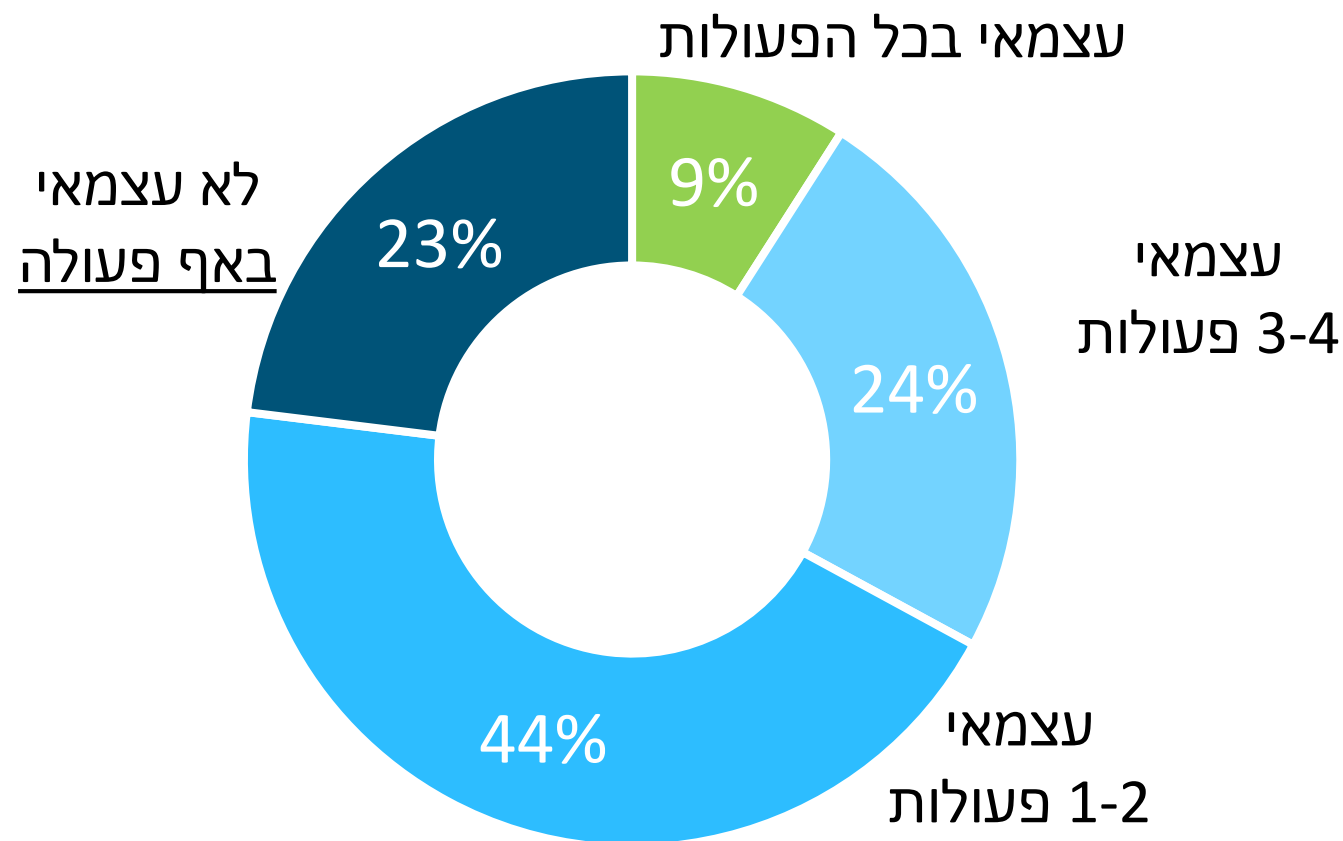
מישהו מקופת חולים
מישהו משירות עירוני
נותן שירות אחר
איש דת/מנהיג רוחני

בן משפחה קרוב
חבר או שכן
מתנדב קבוע

אין לי למי לפנות

23% תלויים לחלוטין (בכל תחומי הסיוע) ברשת התמיכה שלהם. בני משפחה הם מוקד התמיכה המרכזי

תמונת מצב זקנים - מדדי פרט

מצב כלכלי

69% מצליחים לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

49% עם חוסן אישי גבוה
65% חשים בדידות
65% חשים תחושת ביטחון

מצב בריאות

58% מצב בריאות טוב
11% ברמת דיכאון גבוהה
36% עם קושי בתפקוד יום-יומי

מדדי
"על"

מוכנות כלכלית

31% מועסקים

אורח חיים פעיל

18% מתנדבים
58% ממצים זכויות
באופן עצמאי
8% לא מנהלים
סדר יום משמעותי

אורח חיים בריא

63% יוצאים מן הבית
כמעט/כל יום
32% מבצעים
פעילות גופנית
כ-45% חווים תחושות
לחץ (STRESS)

ניהול בריאות

31% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

מדדים
מנבאים

אוריינות דיגיטלית | 63% עצמאיים בא"ד בסיסית | 45% עצמאיים בא"ד מתקדמת

רשת תמיכה בארבעה תחומי סיוע - כלכלי, רגשי, פיזי, מידע\עצה (הצורך בסיוע וזהות המסייע)

תמונת מצב זקנים – השפעת חרבות ברזל

מדדי "על"

מצב כלכלי

49% החמרה ביכולת לעמוד
בהוצאות חודשיות

מצב חברתי-רגשי

19% אין מרחב מוגן
17% לא תמיד מספיקים להגיע
למרחב מוגן\מקום בטוח

מצב בריאות

42% החמרה במצב בריאות
22% החמרה בתפקוד יום-יומי

מדדים מנבאים

מוכנות כלכלית

9% דיווחו על החמרה
במצב תעסוקה
11% רוצים לחזור לשוק
העבודה (גמלאים)

אורח חיים פעיל

12% ביצעו פחות פנאי יחידני
8% ביקרו פחות במסגרות
30% פגשו פחות משפחה וחברים
17% מעוניינים להתנדב

אורח חיים בריא

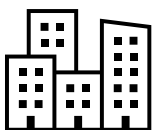
48% יצאו פחות מן הבית
20% ביצעו פחות
פעילות גופנית

ניהול בריאות

31% ויתרו על שירותים
רפואיים ובדיקות שגרה

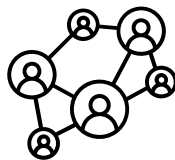
תמונת מצב זקנים – רשתות תמיכה

שלטון

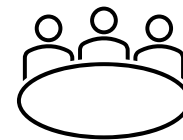

30% סומכים על הרשות המקומית
21% סומכים על הממשלה

קהילה

68% תחושת שייכות לקהילה
41% חוסן קהילתי גבוה

סביבה קרובה

93% מרוצים מן היחסים עם המשפחה
38% יכול להיעזר בשכנים
63% סומך על אנשים שיעזרו
בשעת משבר

מדדי
אמון

צורך בתמיכה

23% תלויים לחלוטין (בכל הפעולות)
ברשת התמיכה שלהם

גורם הסיוע מרכזי – בני משפחה

כ-35% עצמאיים ברוב הפעולות

תמיכה רגשית/כלכלית

54% פונים לסיוע בתמיכה רגשית
(10% אין למי לפנות)

38% פונים לסיוע בבעיות כלכליות
(11% אין למי לפנות)

פעולות בסיסיות

44% פונים לסיוע בפעולות שגרה
(6% אין למי לפנות)

65% פונים לסיוע בעת מחלה או
בדיקה רפואית (8% אין למי לפנות)

62% פונים לסיוע במידע או עצה
(6% אין למי לפנות)

צורך
בסיוע

קבוצת סיכון בריאות ותפקוד (באחוזים)

כשליש פגיעים בלפחות שני מדדים.
נשים ובני 75+ פגיעים יותר.

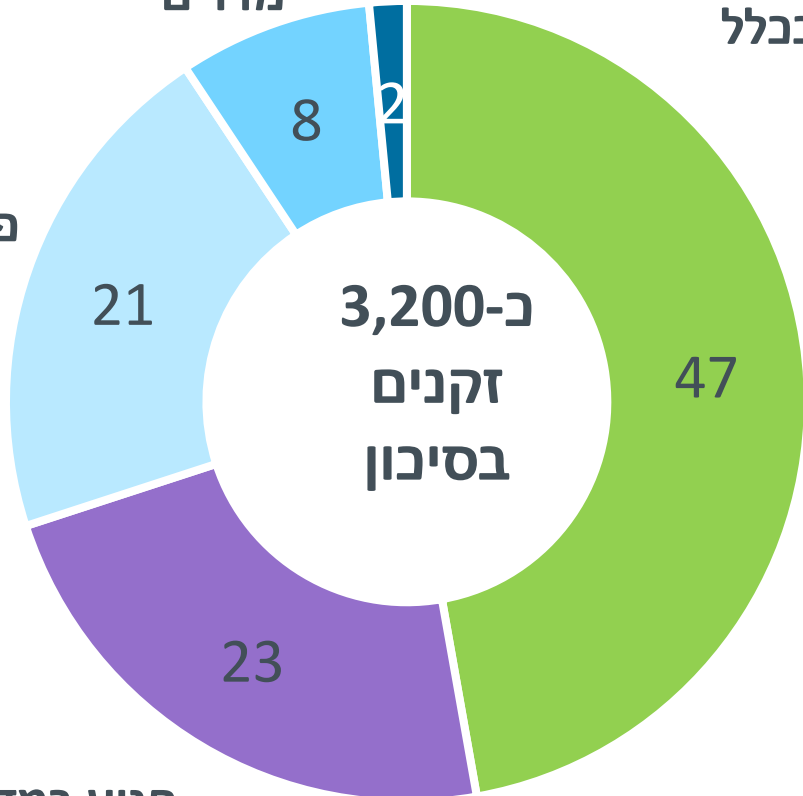
פגיע בכל המדדים

פגיע בשלושה מדדים

לא פגיע בכלל

פגיע בשני מדדים

פגיע במדד אחד

כ-3,200 זקנים בסיכון

ארבעה מדדי בריאות ותפקוד:

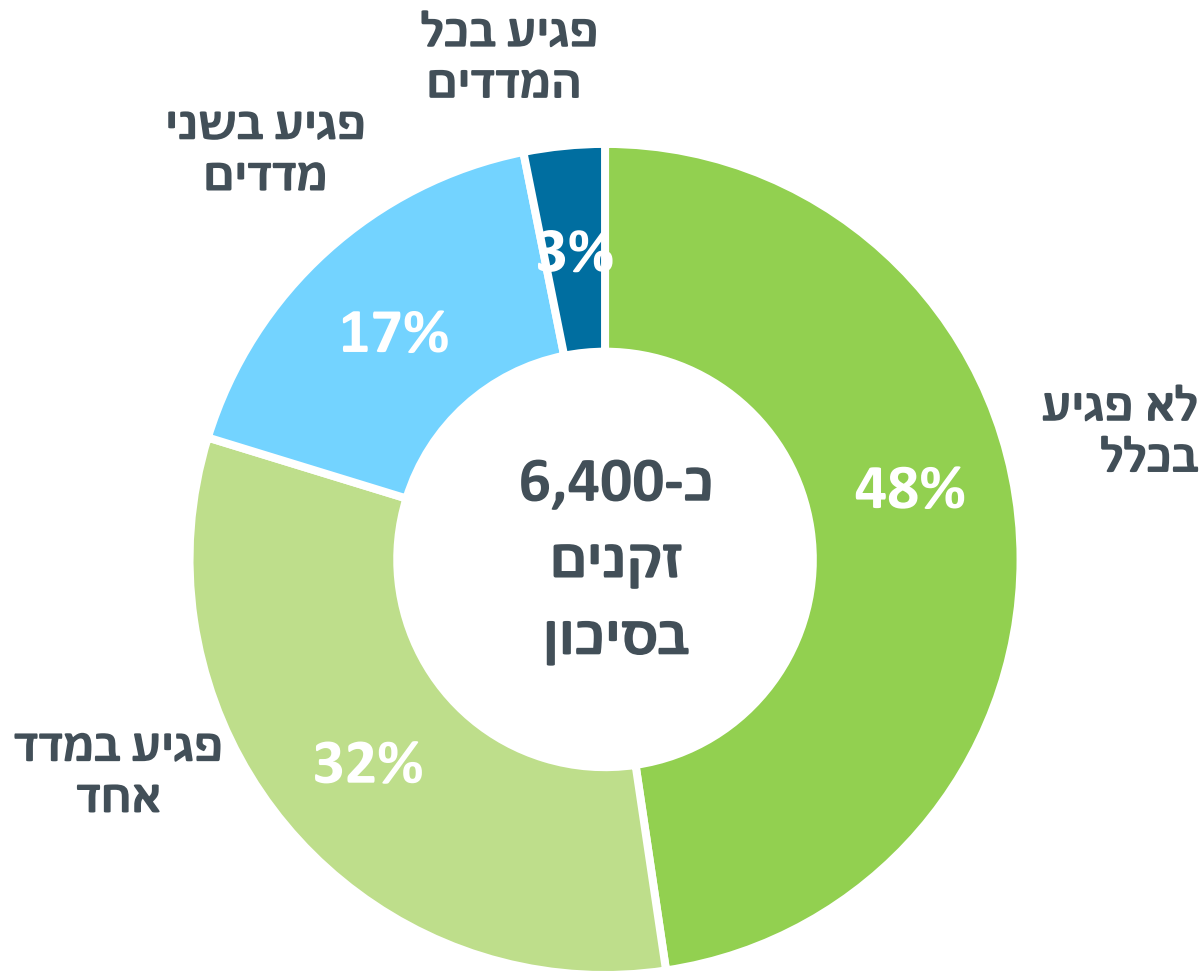
- מצב בריאות סובייקטיבי
- קושי בתפקוד יום-יומי (GALI)
- דיכאון (PHQ2)
- ביצוע פעולות שגרה

קבוצת סיכון – מצב חברתי-רגשי (באחוזים)

נשים ובני 75+ פגיעים יותר מגברים ומבני 60-74

שלושה מדדי חוסן חברתי-רגשי:

- חוסן אישי
- בדידות
- תחושת ביטחון

גורמים מנבאים - סיכון במצב חברתי-רגשי

גורמים מנבאים	
↑	נשים
↑	גרושים/רווקים לעומת נשואים
↑	ילדים מתגוררים בארץ לעומת ילדים שמתגוררים קרוב
↑	מובטלים לעומת מועסקים
↑	דיכאון
↑	מצב בריאות לא טוב

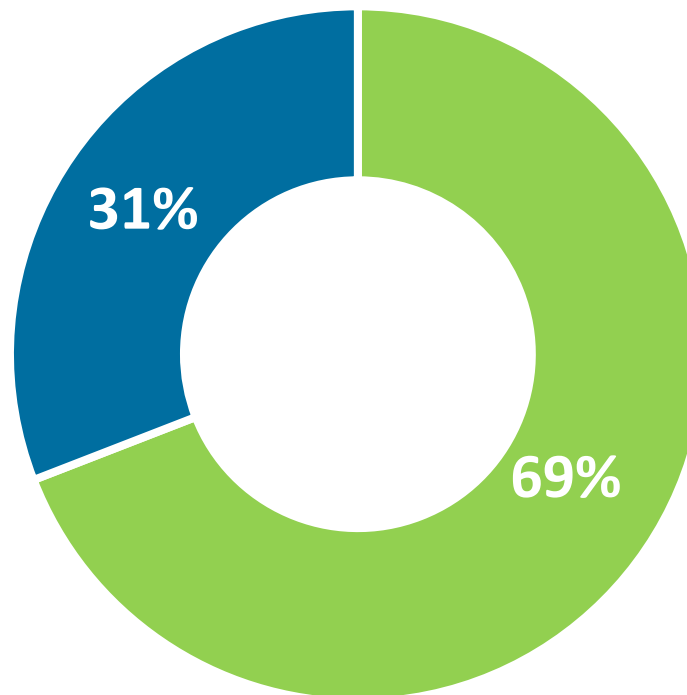

קבוצת סיכון – מצב כלכלי (באחוזים)

כ-10,000 זקנים לא מצליחים לעמוד בהוצאות החודשיות

לא עומדים בהוצאות החודשיות

עומדים בהוצאות החודשיות

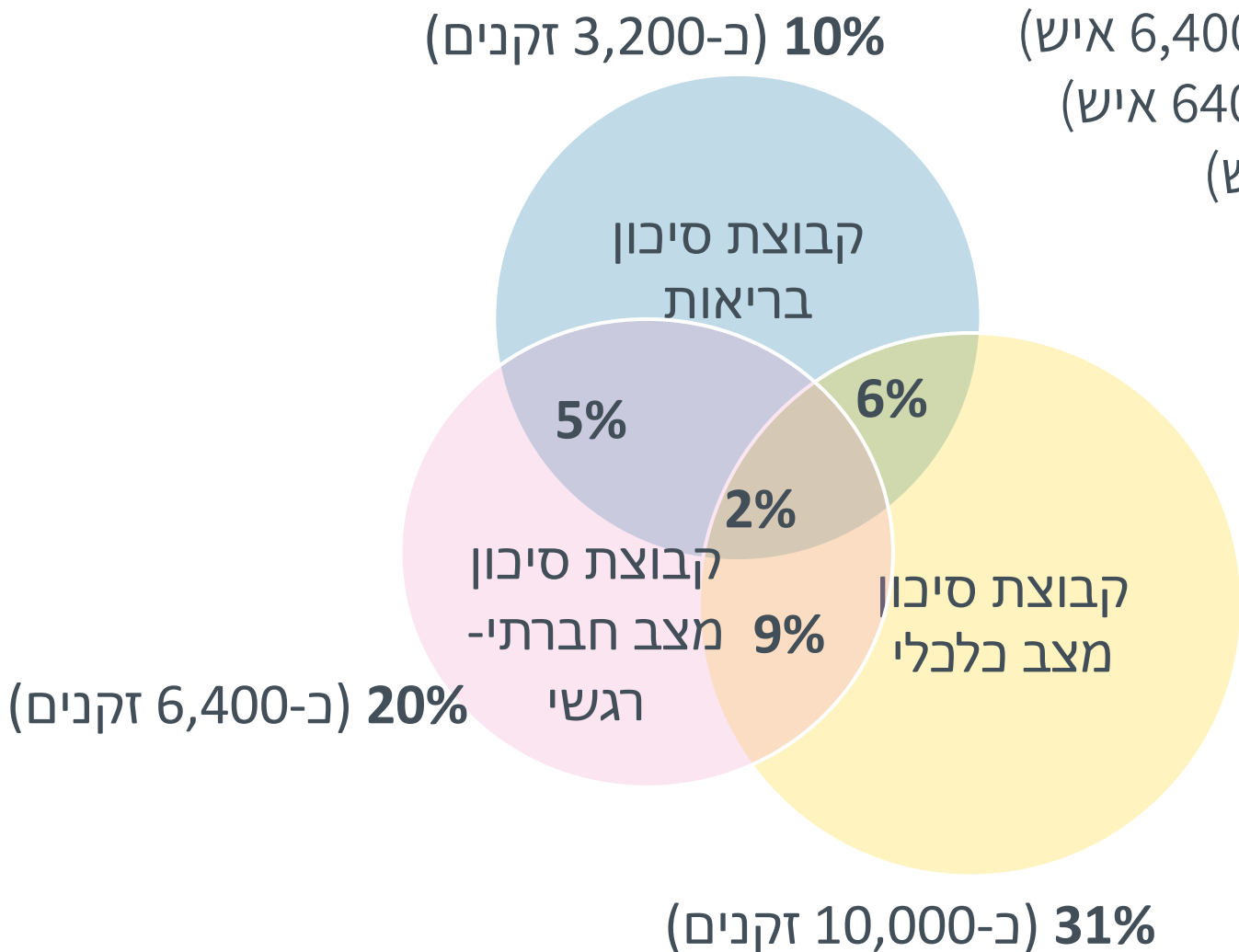
גורמים מנבאים קבוצת סיכון מצב כלכלי

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה למצב כלכלי
מוגבלות	↑
מצב בריאות לא טוב	↑
ילדים בחו"ל/אין ילדים לעומת ילדים הגרים קרוב	↓
בטוח במקום המגורים	↓

קבוצות סיכון – סיכום

זקנים בשתי קבוצות סיכון – 20% (כ-6,400 איש)
 זקנים בשלוש קבוצות סיכון – 2% (כ-640 איש)
 זקנים "חזקים" – 56% (כ-18,000 איש)

זקנים "חזקים" – ללא פגיעות כלל

56% מן הזקנים אינם פגיעים באף קטגוריה (כ-18,000 זקנים)

גורמים מנבאים	כיוון קורלציה
נפגע קל-בינוני לעומת לא נפגע	↓
גרושים/רווקים לעומת נשואים	↓
לא מועסק לעומת מועסק	↓

תובנות והמלצות: אשקלון

- **55% נפגעו** בעקבות המלחמה (כ-17,500 זקנים)
- **44%** זקנים נמצא **במצב סיכון** (בריאותי \ חברתי-רגשי \ כלכלי)
- כ-6,400 זקנים בלפחות שני מצבי סיכון (מתוכם 640 בשלושה מצבי סיכון)
- מי **שיותר פגיע** – סיכוי גבוה **יותר להחמרה** (לרוב נשים ובני 75+)
- מדדים מנבאים מובילים – **אי-יכולת לכסות הוצאות חודשיות ובדידות**
- **בני משפחה הם גורם הסיוע המרכזי** (וכמעט בלעדי)
- **23% תלויים לחלוטין** ברשת התמיכה שלהם

ברמת
הזקן

- יש הרבה זקנים "**חזקים**" (56%) – חשוב למנף אותם (לדוגמה, **תעסוקה או התנדבות**)
- **לחפש "מתחת לפנס" (קבוצות בסיכון מוכרות)** – בדגש על אי יכולת לכסות הוצאות חודשיות
- לקדם מענים בתחומי **מיצוי זכויות וסיוע רגשי**
- **השקעה בבני משפחה** – כגורם מטפל ו\או מתווך
- **לחזק/לפתח גורמים נוספים** ברשת התמיכה של הזקן, **והנגשה של שירותים**

ברמת
הרשות